

Schade door konijnen aan voetbalvelden

Onderzoek uitgevoerd door:
Wouter Bol
Martijn Griek
Hans Kalisvaart
Vivian Maas
Andries-Jan de Vries

Wageningen Universiteit en Researchcentrum
Wageningen, oktober 2007

Schade door konijnen aan voetbalvelden

Onderzoek uitgevoerd door:
Wouter Bol
Martijn Griek
Hans Kalisvaart
Vivian Maas
Andries-Jan de Vries

Wageningen Universiteit en Researchcentrum
Wageningen, oktober 2007

Voorwoord

In opdracht van het Faunafonds hebben wij een onderzoek uitgevoerd naar schade aan voetbalvelden, veroorzaakt door konijnen. Dit wordt als een probleem ervaren door veel voetbalverenigingen. Dit soort schade kan veel overlast veroorzaken: van beschadigingen aan de grasmat tot aflassen van wedstrijden en ernstige blessures bij sporters. Maatregelen om deze schade tegen te gaan zijn dan ook van groot belang voor voetbalverenigingen.

Omdat de konijnenpopulatie de laatste jaren in grote mate is afgenomen (ondanks een lichte stijging in de jaren 2003 -2007) heeft het Faunafonds ons gevraagd, naast maatregelen als jagen, ook op zoek te gaan naar maatregelen waarbij het konijn gespaard wordt. Daarnaast is geprobeerd de omvang van het probleem in de provincie Gelderland weer te geven, ook in vergelijking tot de andere Nederlandse provincies. Hiervoor is gebruik gemaakt van een enquête die naar alle voetbalverenigingen in Gelderland gestuurd is. Ruim 10% van alle enquêtes is ingevuld terug ontvangen. Hiermee hebben wij representatieve uitspraken kunnen doen over de omvang over schade aan de velden veroorzaakt door konijnen en de perceptie van voetbalverenigingen van deze schade.

Bij deze willen we Jasja Dekker, projectleider van het VZZ, drs. Tom M. van der Have, coördinator onderzoek van het Faunafonds en Pim van Hooft bedanken voor hun advies en begeleiding bij het onderzoek. Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van het *Academic Master Cluster* van Wageningen Universiteit.

Namens de projectgroep:

Martijn Griek, Wouter Bol, Andries –Jan de Vries, Hans Kalisvaart en Vivian Maas

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	5
1. Introductie.....	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Kader.....	8
1.3 Probleemstelling.....	8
1.4 Doel.....	8
1.5 Hoofd –en deelvragen	8
1.6 Leeswijzer	9
2. Methode.....	10
2.1 Soorten schade en hun gevolgen.....	10
2.2 Maatregelen.....	10
2.3 Ontheffingen.....	11
2.4 Perceptie voetbalverenigingen.....	11
2.5 Relatie situatie Gelderland en Nederland	12
Resultaten.....	13
3.1 Soorten schade en hun gevolgen.....	13
3.1.1 Inleiding.....	13
3.1.2 Soorten schade.....	13
3.1.3 Gevolgen.....	14
3.2 Maatregelen.....	15
3.2.1 Inleiding.....	15
3.2.2 Jagen.....	15
3.2.3 Andere maatregelen dan jagen.....	18
3.2.4 Toetsing criteria.....	21
3.2.5 Onofficiële maatregelen.....	22
3.3 Ontheffingen.....	22
3.3.1 Inleiding.....	22
3.3.2 Toetsing aanvragen.....	23
3.3.3 Aangevraagde en verleende ontheffingen.....	24
3.3.4 Situaties.....	24
3.4 Omvang schade en perceptie voetbalverenigingen	25
3.4.1 Inleiding.....	25
3.4.2 Schade door konijnen en hun gevolgen.....	25
3.4.3 Ontheffingen.....	26
3.4.4 Maatregelen.....	27
3.4.5 Algemene vragen.....	28
3.5 Relatie situatie Gelderland en Nederland.....	29
3.5.1 Inleiding.....	29
3.5.2 Populatie konijnen.....	30
3.5.3 Ontheffingen per provincie.....	32
3.5.4 Vergelijking Gelderland met overige provincies.....	35
4. Discussie.....	36
4.1 Soorten schade en hun gevolgen.....	36
4.2 Maatregelen.....	36
4.3 Ontheffingen.....	37
4.4 Perceptie voetbalverenigingen.....	37
4.5 Relatie situatie Gelderland en Nederland.....	38
Conclusies en Aanbevelingen.....	39
Literatuur	
Bijlagen	

Samenvatting

Na een zeer sterke afname van de populatie van het konijn vanaf 1990 (afname van 90% tot 99%) waarvan de voornaamste oorzaak de ziekte Viraal Haemorrhagisch Syndroom (VHS) was, is de populatie de afgelopen jaren weer gestabiliseerd. Op terreinen als industriegebieden, begraafplaatsen en sportvelden is zelfs sprake van een duidelijke stijging van het aantal waargenomen konijnen. Deze stijging veroorzaakt in toenemende mate overlast. Met name sport- en golfverenigingen ervaren konijnen als ongewenst. Dit onderzoek richt zich op dit probleem. Vanwege de beperkte beschikbare tijd is het onderzoek afgebakend en richt zich op de schade die door konijnen wordt aangebracht op voetbalvelden in de provincie Gelderland. De onderzoeksvragen zijn als volgt geformuleerd: (1) *Wat is de omvang van het probleem van schade door konijnen aan voetbalvelden in de provincie Gelderland* en (2) *op welke manier kan dit probleem op een bij voorkeur diersparende wijze worden tegengegaan?*

Om deze vragen te kunnen beantwoorden is een literatuuronderzoek uitgevoerd naar (1) de soorten schade en hun gevolgen, (2) informatie over maatregelen om schade te voorkomen of te beperken, (3) de verleende ontheffingen voor bestrijding van konijnen en (4) trends in de konijnenpopulatie in beeld te brengen. Daarnaast is er (5) een enquête opgesteld om te kunnen achterhalen wat de perceptie van voetbalverenigingen is met betrekking tot schade aangebracht door konijnen. Deze enquête is verzonden naar 94% van de voetbalverenigingen in de provincie Gelderland. Om een duidelijk beeld te krijgen van de ernst van de schade door konijnen aan voetbalvelden en om de volledigheid van de enquête te testen, is deze eerst verstuurd naar verenigingen die serieuze overlast ondervonden door konijnen.

1. Uit het literatuuronderzoek bleek dat voetbalvelden ideale leefgebieden zijn voor konijnen. Gras dat regelmatig wordt gemaaid is goed eetbaar omdat het geen kans heeft te verruigen. De schade die door konijnen veroorzaakt wordt bestaat uit graafschade, vraatschade en schade door urine en uitwerpselen. De grootste problemen ontstaan door graafschade. Op plekken met graafschade ontstaat een minder stabiele ondergrond waardoor sporters zich kunnen verstappen of zich op een andere manier kunnen blesseren. Om deze schade te herstellen zullen er extra kosten ontstaan.
2. Verder werden de mogelijkheden om de schade te voorkomen of tegen te gaan onderzocht. Hierbij werd onderscheid gemaakt tussen diersparende maatregelen (onaantrekkelijk maken van voetbalvelden voor konijnen, gebruik van geur- en smaakstoffen, akoestische maatregelen, gaasrasters, sloten, wildroosters en honden) en maatregelen met betrekking tot het bejagen van het konijn (fret en buidel, geweer, geweer en kunstlicht en jachtvogels). Ook is er sprake van niet geregistreerde maatregelen (opzettelijk verspreiden van ziekten en het zonder ontheffing bejagen van konijnen) die door de voetbalverenigingen zelf werden genomen. Met behulp van een subjectieve toetsing wordt geconcludeerd dat het houden van een hond (als er afrastering aanwezig is voor de hond) het meest doeltreffend is als diersparende maatregel. Als niet -diersparende maatregel is het jagen met fret en buidel het meest efficiënt en effectief.
3. Om een indruk te krijgen van de grootte van de schade aan voetbalvelden is er onderzoek gedaan naar het aantal aangevraagde ontheffingen. Deze ontheffingen worden op grond van artikel 68 van de Flora- en Faunawet verleend en hebben betrekking op het bestrijden van konijnenschade. De ontheffingen worden aangevraagd als men buiten de bejaagbare periode en/ of binnen de bebouwde kom willen jagen. In

de provincie Gelderland zijn er sinds 2004, 14 ontheffingen aangevraagd. In de rest van Nederland zijn er gemiddeld minder aanvragen per provincie gedaan, met uitzondering van de provincie Noord-Brabant. In deze provincie zijn 47 ontheffingen aangevraagd.

4. Om de resultaten van het onderzoek in Gelderland te vergelijken met het landelijke beeld, zijn de trends in de konijnenpopulaties per provincie bekeken en zijn het aantal aangevraagde en verleende ontheffingen vergeleken. In provincies waar de konijnenpopulatie gestegen is of nauwelijks is gedaald, zijn weinig ontheffingsaanvragen ingediend. In provincies met een sterke daling in de konijnenpopulatie zijn in de meeste gevallen meer ontheffingen aangevraagd. Aan de hand van het aantal ontheffingen dat is aangevraagd om konijnen op voetbalvelden te kunnen bestrijden is het echter niet mogelijk om conclusies te trekken. Er kan niet geconcludeerd worden dat het probleem met schade aan voetbalvelden door konijnen in de provincies met de meeste ontheffingsaanvragen groter is dan in de andere provincies. Het aantal ontheffingen kan namelijk maar een beperkte maatstaaf zijn voor de grootte van het probleem. Ook in provincies waar geen of bijna geen ontheffingen worden aangevraagd, kan het een ernstig probleem zijn.
5. Om de omvang en perceptie van de schade vast te stellen is een enquête verstuurd naar de meeste voetbalverenigingen in Gelderland. Met deze enquête wordt gevraagd of er sprake is van door konijnen aangebrachte schade, wat de ernst is van de schade, de soorten schade, de gevolgen van de schade, ligging en de eventueel genomen maatregelen. Uit het onderzoek blijkt dat 33% van de geënquêteerde voetbalverenigingen waarvan een respons ontvangen is schade aan hun voetbalvelden ondervindt. Hiervan ervaart 70% dit als ernstig tot zeer ernstig. 33% van de voetbalverenigingen met schade ervaart een stijging van de overlast. Graafschade is de meest voorkomende schade en heeft de grootste gevolgen. Om konijnen te bestrijden zegt 40% van de voetbalverenigingen met schade een ontheffing te hebben aangevraagd. Uit de enquête blijkt dat voetbalverenigingen buiten de bebouwde kom in verhouding vaker overlast hebben dan voetbalverenigingen binnen de bebouwde kom. Ook de voetbalvelden die in agrarisch gebied liggen hebben relatief een hogere kans (50%) op overlast door konijnen.

Tot slot zijn aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan. Omdat het aantal aangevraagde en verleende ontheffingen in Noord-Brabant zo veel verschilt van andere provincies, is het nuttig een onderzoek te doen naar de situatie in deze provincie. Verder kan onderzoek gedaan worden naar schade aangebracht door andere dieren dan konijnen, zoals mollen. Uit de enquête bleek namelijk dat ook deze dieren overlast veroorzaken, vaak meer dan konijnen. Omdat voor het uitvoeren van dit onderzoek weinig tijd beschikbaar was, is geen statistische analyse van de uitkomsten uitgevoerd. Om de significantie en daarmee de betrouwbaarheid van de uitkomsten te weten te komen is het van belang om alsnog een statistische analyse uit te voeren. Daarnaast kan op deze manier bekeken worden in hoeverre de uitkomsten representatief zijn voor alle voetbalverenigingen in de provincie Gelderland.

1 Introductie

1.1 Aanleiding

“AMSTERDAM De staat van de velden van DWV is slecht. Op zich is dat niets nieuws. Konijnen hebben het al jaren gemunt op het terrein in Amsterdam-Noord. Alleen hebben de knaagdieren er nu voor gekozen om er ook echt te gaan wonen”.

“Gevolg: drie van de vier velden zijn onbruikbaar. Het is maar de vraag of de eerste thuiswedstrijd in de competitie wel op Sportpark Elzenhagen kan worden gespeeld.” (Het Parool, 2003).

Bovenstaand citaat uit een krantenartikel (zie bijlage 2) maakt duidelijk dat konijnen op sportvelden problemen kunnen veroorzaken. En niet alleen dit sportpark in Amsterdam kan daarover meepraten. Veel sportverenigingen blijken overlast te ondervinden door konijnen op hun velden. Hoe is dit probleem nu ontstaan, wat is de omvang van het probleem en op welke manieren kan het bestreden worden? Onder andere deze vragen en hun antwoorden zullen aan bod komen in dit onderzoek naar schade aan voetbalvelden door konijnen.

De populatie konijnen in Nederland bereikte eind jaren '70 een hoogtepunt. Dit herstel vond plaats na het uitbreken van de ziekte myxomatose in de jaren '50 en '60. Vanaf 1990 vond echter wederom een extreme afname plaats van 90% tot 99%. Deze reductie werd onder meer veroorzaakt door de ziekte Viraal Haemorrhagisch Syndroom (VHS). Andere oorzaken zijn het veranderen van agrarisch landschap in braakliggend terrein, verzuring en nitrificatie, toename van andere diersoorten (met name wilde zwijnen), successie van vegetatie en strenge winters (Bijlsma, 2004).

De populatie konijnen is in de afgelopen jaren gestabiliseerd tot licht toegenomen. De toename is vooral van toepassing op stedelijk gebied. Ook op industriegebieden, begraafplaatsen en sportvelden is een duidelijke stijging van het aantal konijnen waargenomen. Dat juist in deze gebieden sprake is van een toename heeft onder meer te maken met het voedselaanbod. Gras dat door de mens wordt kort gehouden (bijvoorbeeld stadsparken en voetbalvelden) is extra voedselrijk (Fries Dagblad, 2005).

Konijnen veroorzaken in toenemende mate overlast. Met name sport- en golfverenigingen ervaren de konijnen als ongewenst. Deze veroorzaken onder andere schade aan grasvelden. Hierbij heeft met name graafschade een groot risico op blessures bij sporters tot gevolg. Om deze schade tegen te gaan kunnen diverse maatregelen worden getroffen. Een zo'n maatregel is het aanvragen van een ontheffing. Wanneer deze wordt verleend, mag de konijnenstand worden bestreden, bijvoorbeeld door middel van jagen met geweer (eventueel in combinatie met kunstlicht). Deze ontheffingen worden in toenemende mate aangevraagd door voetbalverenigingen en gemeenten (Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a).

Het Faunafonds wil, ondanks de lichte toename in de populatie, het schieten van konijnen zoveel mogelijk beperken en het nemen van diersparende maatregelen bevorderen om de schade aan sportvelden en golfbanen tegen te gaan.

Op dit moment is, zowel de omvang van de overlast door konijnen als de effectiviteit van diverse maatregelen, niet bekend bij zowel voetbalverenigingen, gemeenten en Faunafonds.

1.2 Kader

Het probleem van schade door konijnen betreft met name sportvelden en golfbanen. Wegens de uitgestrektheid van het te onderzoeken fenomeen en de beperkte beschikbare tijd is het onderzoek afgebakend. De omvang van de overlast door konijnen zal worden onderzocht bij voetbalvelden in de provincie Gelderland. De Universiteit van Wageningen is immers in deze provincie gelegen. Vanwege het verschil in risico tussen voetbalvelden en golfbanen is ervoor gekozen de schade aan voetbalvelden te onderzoeken. Schade aan voetbalvelden kan namelijk meer problemen veroorzaken dan schade aan golfbanen: bij snelle sporten is de kans op blessures groter (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a*).

1.3 Probleemstelling

Ten behoeve van het onderzoek is de volgende probleemstelling geformuleerd:

Wat is de omvang van door konijnen aangebrachte schade aan voetbalvelden en op welke, bij voorkeur diersparende wijze, kan deze schade worden tegengegaan?

1.4 Doel

Doel van het uit te voeren onderzoek is inzicht verkrijgen in de omvang van de schade aan voetbalvelden, aangebracht door konijnen en mogelijkheden om deze schade tegen te gaan. Dit zal worden onderzocht aan de hand van de perceptie van voetbalverenigingen en het aantal aangevraagde (en verleende) ontheffingen. Verder zullen (bij voorkeur diersparende) maatregelen worden geïnventariseerd voor het tegengaan van de schade.

1.5 Hoofdvraag en deelvragen

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van de volgende hoofd- en deelvragen.

Hoofdvraag:

- Wat is de omvang van het probleem van schade door konijnen aan voetbalvelden in de provincie Gelderland en op welke manier kan dit probleem op een bij voorkeur diersparende wijze worden tegengegaan?

Deelvragen:

- Wat voor soort schade kunnen konijnen veroorzaken aan voetbalvelden en wat zijn de gevolgen hiervan?
- Welke, bij voorkeur diersparende, maatregelen kunnen worden genomen om de schade aan voetbalvelden tegen te gaan?
- In welke situaties en hoe vaak per jaar worden door voetbalverenigingen in Gelderland ontheffingen aangevraagd voor het bestrijden van konijnen?

- Wat is de perceptie van voetbalverenigingen in Gelderland omtrent de schade aan voetbalvelden en de gevolgen van deze schade?
- Hoe verhoudt de situatie met betrekking tot schade aan voetbalvelden door konijnen in Gelderland zich tot heel Nederland?

1.6 *Leeswijzer*

De bovengenoemde deelvragen vormen de structuur in de hoofdstukken van het rapport. In de verschillende hoofdstukken zullen de deelvragen in dezelfde paragrafen besproken worden. Hoofdstuk 2 zal omschrijven welke methoden zijn gebruikt om de deelvragen te onderzoeken en te beantwoorden. Voor de eerste drie vragen is gebruik gemaakt van een literatuurstudie. De deelvraag over de perceptie is beantwoord met behulp van een enquête die verspreid is onder voetbalverenigingen in Gelderland. De laatste deelvraag is onderzocht aan de hand van verkregen ontheffingen per provincie. Vervolgens zullen in hoofdstuk 3 de gevonden resultaten worden beschreven, waarna hoofdstuk 4 de interpretatie en discussie van deze resultaten bespreekt. Tot slot behandelt hoofdstuk 5 de conclusies van het onderzoek en zullen aanbevelingen voor verder onderzoek gedaan worden.

2 Methode

2.1 *Soorten schade en hun gevolgen*

Door middel van een kort literatuuronderzoek is onderzocht welke soorten schade konijnen kunnen veroorzaken en welke gevolgen deze schade met zich mee kan brengen. Daarnaast zijn enkele uitspraken ontleend aan het gesprek met de heer J. de Jong van de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB). De heer de Jong werkt bij deze bond als beleidsmedewerker accommodatiezaken.

Het rapport van de faunabeheereenheid van de provincie Noord –Brabant over konijnen en sportvelden is van groot nut geweest bij het beantwoorden van de deelvraag over de soorten schade en hun gevolgen. Ook is gebruik gemaakt van het “besluit faunabeheerplan Noord – Brabant” en van de website van de dierenbescherming.

2.2 *Maatregelen*

Ook de deelvraag over de beschikbare maatregelen voor het tegengaan van schade door konijnen is beantwoord aan de hand van een literatuuronderzoek. Er is gezocht naar artikels via de digitale bibliotheek van de universiteit en op het internet via Google. Er was echter niet veel informatie voorhanden uit wetenschappelijke bronnen. De meeste informatie die verwerkt is in het hoofdstuk over de maatregelen komt uit faunabeheerplannen van verschillende provincies, plaagdierbestrijdingsorganisaties en uit anonieme bronnen. Het Handboek Faunaschade van het Faunafonds en het rapport van de faunabeheereenheid van de provincie Noord –Brabant vormen de belangrijkste gebruikte bronnen. Het Handboek beschrijft een groot aantal maatregelen waarmee schade door beschermde diersoorten, waaronder konijnen, tegengegaan kan worden. Er wordt nadruk gelegd op diersparende maatregelen, maar ook worden maatregelen als bejaging en afschot genoemd. Bij het beantwoorden van de deelvraag is de lijst uit het Handboek aangevuld met andere (diersparende) maatregelen, zodat het Faunafonds beschikt over een groter aantal preventieve maatregelen die gebruikt kunnen worden bij de voorlichting over faunaschade.

Om erachter te komen wat voor maatregelen nu het meest geschikt zijn om schade te voorkomen en te beperken, zijn vier criteria opgesteld waaraan iedere maatregel getoetst is. Deze criteria zijn: “kostenefficiëntie”, “effectiviteit”, “publieke opinie” en “arbeidsintensiviteit”. De maatregelen mogen namelijk niet te veel geld kosten, moeten effectief zijn, moeten kunnen rekenen op draagvlak bij verschillende partijen en moeten zonder al te veel werk uitvoerbaar zijn. Dit omdat voetbalverenigingen vaak niet bereid zijn om veel geld en werk in de te nemen maatregelen te stoppen. Hierdoor is het van belang dat de maatregelen voor een lage prijs en door weinig arbeid een zo hoog mogelijke effectiviteit bereiken. Tot slot is de publieke opinie belangrijk, omdat maatregelen veel weerstand kunnen ondervinden wanneer deze niet gesteund worden door het publiek. Door middel van een multi-criteria analyse is voor iedere maatregel bepaald in welke mate waarin zij voldoen aan de vier opgestelde criteria. Op deze manier kon de, voor voetbalverenigingen, beste maatregel onderscheiden worden. Omdat voor veel maatregelen geen exacte gegevens over kosten, arbeidsintensiviteit en publieke opinie beschikbaar waren, heeft subjectiviteit een rol gespeeld bij de toetsing van de maatregelen aan de criteria. Hierdoor kan deze informatie afwijken van informatie uit andere bronnen.

2.3 *Ontheffingen*

De ontheffingen voor het bestrijden van konijnenschade op voetbalvelden zijn in eerste instantie opgevraagd bij de Faunabeheereenheid in Gelderland. Deze had echter geen informatie hierover, waardoor contact moest worden opgenomen met de provincie. Bij de provincie Gelderland zijn alle aangevraagde en verleende ontheffingen van de afgelopen drie jaar verkregen van de dienst Ruimte, Economie en Welzijn, afdeling Vergunningen en Handhaving van de dienst Landelijk Gebied. Per jaar zijn het aantal aangevraagde en verleende ontheffingen beschreven, de situaties waarin de ontheffingen worden aangevraagd en de voorwaarden waarop tot verlening van de ontheffing wordt overgegaan. Deze informatie werd gevonden in de teksten van de ontheffingen zelf.

2.4 *Omvang konijnenschade en perceptie voetbalverenigingen*

Om erachter te komen wat de omvang is van de schade aan voetbalvelden veroorzaakt door konijnen en de perceptie van voetbalverenigingen met betrekking tot deze schade, is gebruik gemaakt van een enquête. Deze bestaat uit 23 vragen en is te vinden in bijlage 3. De vragenlijst is opgedeeld in 4 delen: “schade door konijnen”, “ontheffingen”, “maatregelen” en “algemene vragen”. De vragen uit het eerste deel gaan over de soorten schade die konijnen kunnen aanbrengen aan de velden en over de gevolgen van deze schade. Het tweede deel bevat vragen over de ontheffingen die bij de provincie aangevraagd kunnen worden om konijnen te mogen bestrijden en zo de schade te beperken. Met behulp van deze vragen wordt getracht erachter te komen hoe groot het probleem is. Het derde deel gaat over de maatregelen die genomen kunnen worden om schade tegen te gaan. Op deze manier kan bekeken worden welke maatregelen vaak toegepast worden door voetbalverenigingen om schade te beperken. Tot slot bestaat het laatste deel uit een aantal algemene vragen, zoals de naam van de voetbalvereniging, de ligging van de velden (binnen of buiten de bebouwde kom), en het aantal hectaren dat de voetbalvelden beslaan.

Om ervoor te zorgen dat het invullen van de enquête niet teveel tijd in beslag neemt, bestaat de vragenlijst vooral uit Ja/ Nee vragen en meerkeuze vragen. In totaal zijn er 23 vragen, waarvan er 7 open vragen zijn. De tijd die respondenten kwijt zijn aan het invullen van de enquête is geschat op 15 minuten. De vragenlijst is op digitale wijze verstuurd via e-mail. De emailadressen en namen van verenigingen zijn verkregen via GidsNL.nl. De vragen in de enquête worden beantwoord voor de afgelopen 3 jaar: 2005, 2006 en 2007.

De opgestelde enquête is eerst via e-mail verstuurd naar 5 verschillende voetbalverenigingen waarvan we wisten dat zij regelmatig overlast ondervinden van schade aangebracht door konijnen. We zijn hierachter gekomen via verleende ontheffingen die te vinden waren op de site van de provincie Gelderland. De volgende verenigingen zijn benaderd: CHRC, RVW, Redichum (alle drie in Heelsum), OVC85, Ostrabeke (beide in Oosterbeek) en Wodanseck in Wolfheze. Het doel hiervan was het testen van de enquête. Door het commentaar van deze verenigingen op de vragenlijst was het mogelijk erachter te komen of vragen anders gesteld moesten worden, de enquête te lang was en of er belangrijke vragen vergeten waren. Ook kon op deze manier te weten gekomen worden wat voor antwoorden verwacht konden worden. Helaas hebben we geen reactie gehad van deze verenigingen, zelfs niet na enkele keren met ze gebeld te hebben. Toen is besloten om de enquête toch op te sturen naar andere verenigingen in de provincie Gelderland. Er was namelijk geen tijd genoeg om te wachten op reacties van de als eerst benaderde verenigingen.

De vragenlijst is op vrijdag 28 september naar bijna alle voetbalverenigingen in de provincie verstuurd: in totaal zijn 357 van de 378 verenigingen benaderd. De verenigingen zonder emailadres zijn niet benaderd. Dit omdat het teveel tijd kost om deze allemaal via de reguliere post een enquête op te sturen. In de week na het verzenden van de vragenlijst is contact opgenomen met de heer J. de Jong van de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB). Hij heeft ervoor gezorgd dat er een kort stukje over het onderzoek op de website van de KNVB kwam te staan, zodat voetbalverenigingen gestimuleerd werden de enquête in te vullen. Op deze manier werd getracht de respons te verhogen. Na een week gewacht te hebben is telefonisch contact opgenomen met een groot deel van alle benaderde verenigingen. Dit omdat het minimum van 37 (= 10% van alle verzonden enquêtes) teruggestuurde enquêtes nog niet was bereikt. Het resultaat hiervan was matig, maar voldoende. Door het bellen is namelijk een aantal van 47 ingevulde enquêtes bereikt. Net iets meer dan het minimum. Dit is een voldoende aantal om representatieve uitspraken te kunnen doen over de perceptie van voetbalverenigingen in de provincie Gelderland over schade veroorzaakt door konijnen.

De gegevens uit de ingevulde enquêtes zijn verwerkt in diagrammen en tabellen. Op deze manier is in percentages overzichtelijk gemaakt welke antwoorden zijn gegeven door de verschillende voetbalverenigingen. Zo geeft bijvoorbeeld 33% van de verenigingen die de enquête hebben ingevuld aan dat zij overlast ondervinden van schade veroorzaakt door konijnen. Voor iedere vraag is zo'n diagram of tabel gemaakt. Door middel van deze figuren kunnen uitspraken gedaan worden over de perceptie van verenigingen met betrekking tot schade door konijnen en daarmee conclusies getrokken worden over de omvang van het probleem in de provincie Gelderland.

2.5 *Relatie situatie Gelderland met Nederland*

De ontheffingen voor het bestrijden van konijnenschade op voetbalvelden van alle overige provincies zijn opgevraagd bij de Faunabeheereenheden van de betreffende provincies. Net zoals in de provincie Gelderland moest in de meeste gevallen contact opgenomen worden met de betreffende provincies. In enkele gevallen beschikte de Faunabeheereenheid wel zelf over deze informatie. Bij de provincies zijn alle aangevraagde en verleende ontheffingen van de afgelopen drie jaar verkregen, vaak echter na meerdere keren contact met hen opgenomen te hebben. Van de provincies Utrecht en Limburg hebben we geen informatie ontvangen, waardoor deze niet meegenomen zijn in de verwerking van de resultaten.

Van de Zoogdiervereniging zijn de gegevens van de trend in de konijnenpopulatie van het CBS vanaf 1997 verkregen. Deze gegevens zijn vervolgens verwerkt in grafieken om zo een beter beeld te krijgen van de trend in de konijnenpopulatie in Gelderland en Nederland. Bij de trend in de konijnenpopulatie is vooral gelet op de daling en stijging van de populatie ten opzichte van 1997 in de verschillende provincies en Nederland als geheel. Dit is vergeleken met de aangevraagde ontheffingen van de afgelopen drie jaar per provincie. Met de informatie van het aantal aangevraagde en verleende ontheffingen en de trend van de konijnenpopulatie per provincie is een vergelijkend beeld geschetst van de omvang van de schade door konijnen aan voetbalvelden in Gelderland en de rest van Nederland.

3 Resultaten

3.1 Soorten schade en hun gevolgen

3.1.1 Inleiding

Voetbalvelden zijn ideaal als leefgebied voor konijnen. Door het regelmatig maaien van de velden krijgt het gras geen kans te verruigen tot taaie, oneetbare grashalmen, waardoor er altijd kort, voedselrijk gras voorhanden is. Vaak is de ondergrond zandig, waardoor holen makkelijk gegraven kunnen worden en zijn de velden omzoomd door hoge begroeiing waarin het konijn zijn toevlucht kan vinden (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a*). Konijnen brengen echter de nodige overlast met zich mee. Dit hoofdstuk gaat in op de verschillende soorten schade die konijnen kunnen toebrengen aan voetbalvelden en welke gevolgen deze schade met zich meebrengt. Het geeft dan ook antwoord op de volgende vraag: *wat voor soort schade kunnen konijnen veroorzaken aan voetbalvelden en welke gevolgen kan deze schade met zich meebrengen?*

3.1.2 Soorten schade

Konijnen kunnen vier soorten schade aan voetbalvelden veroorzaken: graafschade, vraatschade, schade door urine en schade door uitwerpselen. De meest voorkomende schade veroorzaakt door konijnen is graafschade (*J. de Jong, pers. med., 2007*). Zowel velden van echt gras als van kunstgras hebben te maken met deze vorm van schade: beide hebben een zandige ondergrond waarin holen en gaten makkelijk gegraven kunnen worden (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a*). Deze holen kunnen, in geval van lange bewoning, uitgroeien tot één groot netwerk. Zo'n netwerk wordt een burcht genoemd (*Dierenbescherming Nederland, 2007*). De Faunabescherming beweert echter dat de kans dat konijnen op een kaal sportveld gangen en holen graven nihil is. Holen worden namelijk vooral gegraven op plaatsen waar de kans op inregenen zo klein mogelijk is en er voldoende dekking is in de vorm van bijvoorbeeld struiken. Het Faunafonds is echter van mening dat sporters wel degelijk risico lopen zich te blesseren. Bovendien is er sprake van een maatschappelijk erkend probleem (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007b*).

Omdat konijnen in groepen leven, kunnen ze door het eten van gras heel wat schade aan grasmatten veroorzaken (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a*). Deze schade wordt vraatschade genoemd.

Schade door urine is herkenbaar aan de bruine plekken in het veld. Op plaatsen waar door konijnen geürineerd is, gaat het gras dood (*J. de Jong, pers. med., 2007*). Ook uitwerpselen van konijnen kunnen overlast veroorzaken. Onderstaande foto's geven een duidelijk beeld van schade aan voetbalvelden veroorzaakt door konijnen.

Figuur 3.1: graafschade aan voetbalveld met gras
(bron: Faunabeheereenheid Noord –Brabant, 2007)

Figuur 3.2: uitwerpselen op voetbalveld met kunstgras
(bron: Faunabeheereenheid Noord –Brabant, 2007)

3.1.3 Gevolgen

Voetbal wordt gespeeld in teamverband en met behulp van een bal. Daardoor is de aandacht van de sporters gericht op medespelers of op de bal. Het is daarom noodzakelijk dat het veld waarop gespeeld wordt een stabiele en egale ondergrond vormt. Vraat –en graafschade kunnen de grasmatten echter beschadigen. Het graven van holen kan verzakkingen in en rondom het veld veroorzaken. Er is zelfs een geval bekend waarbij een deel van een tribune verzakt raakte als gevolg van graafactiviteiten van konijnen (*J. Dekkers, pers. med., 2007*). Op de onderstaande foto is een verzakking als gevolg van graafactiviteiten door konijnen te zien.

Figuur 3.3: Verzakking als gevolg van graafactiviteiten van konijnen
(bron: Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007)

Op plekken met graafschade ontstaat een minder stabiele ondergrond waardoor sporters zich kunnen verstappen of zich op een andere manier kunnen blesseren. Ook de plaatsen waar konijnen geürineerd hebben, kunnen de grasmatten beschadigen en daardoor voor een instabiele ondergrond zorgen (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a*). De aanwezigheid van uitwerpselen op de velden ontsiert deze velden niet alleen, maar zorgt er ook voor dat sporters kunnen uitglijden en zich hierdoor kunnen blesseren. Over de economische gevolgen van blessures is weinig te zeggen. Het is echter wel duidelijk dat deze kosten in sommige gevallen zeer hoog op kunnen lopen (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a*).

Verenigingen hebben er groot belang bij dat schade aan velden snel wordt verholpen, zodat deze bespeelbaar blijven (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007b*). Het onderhoud en herstel van de velden kost echter geld en zijn afhankelijk van de eisen die aan een veld worden gesteld. Het is bekend dat velden afgekeurd worden en wedstrijden verzet worden, doordat scheidsrechters het niet verantwoord vonden dat op dat veld gespeeld werd. Als gevolg hiervan, kunnen beheerder en de betreffende vereniging boetes krijgen opgelegd door overkoepelende organisaties. Daarnaast kan het zo zijn dat geblesseerde sporters de verenigingen aansprakelijk stellen voor hun opgelopen kwetsuur (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a*).

Tot slot is vermeldenswaardig dat het probleem van schade door konijnen zich gedurende het hele jaar kan voordoen. In het voorjaar en de zomer is de overlast echter het grootst (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a*).

3.2 *Maatregelen*

3.2.1 Inleiding

De vraag die in dit hoofdstuk beantwoord zal worden luidt als volgt: *welke, bij voorkeur diersparende, maatregelen kunnen worden genomen om de schade aan voetbalvelden tegen te gaan?*

De gewenste stand van het aantal konijnen op voetbalvelden is een nulstand. Konijnen zijn immers niet wenselijk op deze velden (*Stichting Faunabeheereenheid Noord –Brabant, 2007a*). Om deze nulstand te kunnen bereiken moeten maatregelen genomen worden. Het Faunafonds heeft daarom in 2002 een handboek uitgegeven waarin grondgebruikers voorgelicht worden over de mogelijkheden die zij hebben om schade door beschermde inheemse diersoorten, zoals het konijn, zoveel mogelijk te voorkomen en te beperken (*Oord, 2002*). In dit boek worden ook enkele maatregelen genoemd om schade veroorzaakt door konijnen te voorkomen en/ of tegen te gaan.

Naast deze maatregelen van het Faunafonds worden in dit hoofdstuk ook andere maatregelen besproken. Iedere maatregel wordt getoetst aan vier opgestelde criteria. Deze criteria zijn: “effectiviteit”, “kostenefficiëntie”, “arbeidsintensiviteit” en “publieke opinie”. De effectiviteit geeft weer in hoeverre de maatregel geschikt is om konijnen weg te houden, waardoor er geen schade meer wordt veroorzaakt aan de velden. Om te bepalen of het nemen van een maatregel een dure aangelegenheid is of niet, wordt het criterium “kostenefficiëntie” gebruikt. Voetbalverenigingen willen, in het algemeen, namelijk zo min mogelijk geld besteden aan de maatregel. Het criterium “arbeidsintensiviteit” geeft aan hoeveel werk en tijd het kost om een bepaalde maatregel te nemen. Idealiter is deze zo laag mogelijk. Tot slot geeft het criterium “publieke opinie” weer hoe de samenleving denkt over de te nemen maatregel. Vaak worden jachtmethoden waarbij het konijn gedood wordt, gezien als “zielig” en “dieronvriendelijk”. Hierdoor kunnen deze maatregelen vaak niet op veel steun van het publiek rekenen.

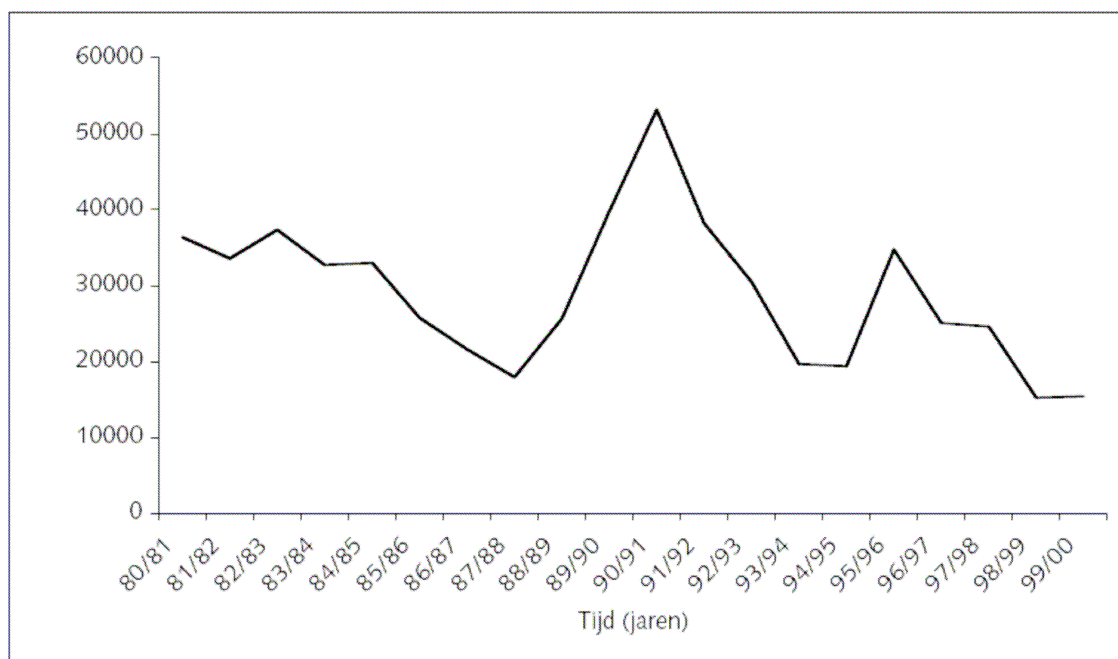
Door middel van deze criteria wordt duidelijk welke maatregelen het meest geschikt zijn voor voetbalverenigingen teneinde het beperken en tegengaan van schade aangebracht door konijnen. Exacte informatie over deze criteria per maatregel ontbreekt echter, waardoor deze wellicht niet overeenkomt met andere informatie over de maatregelen.

3.2.2 Jagen

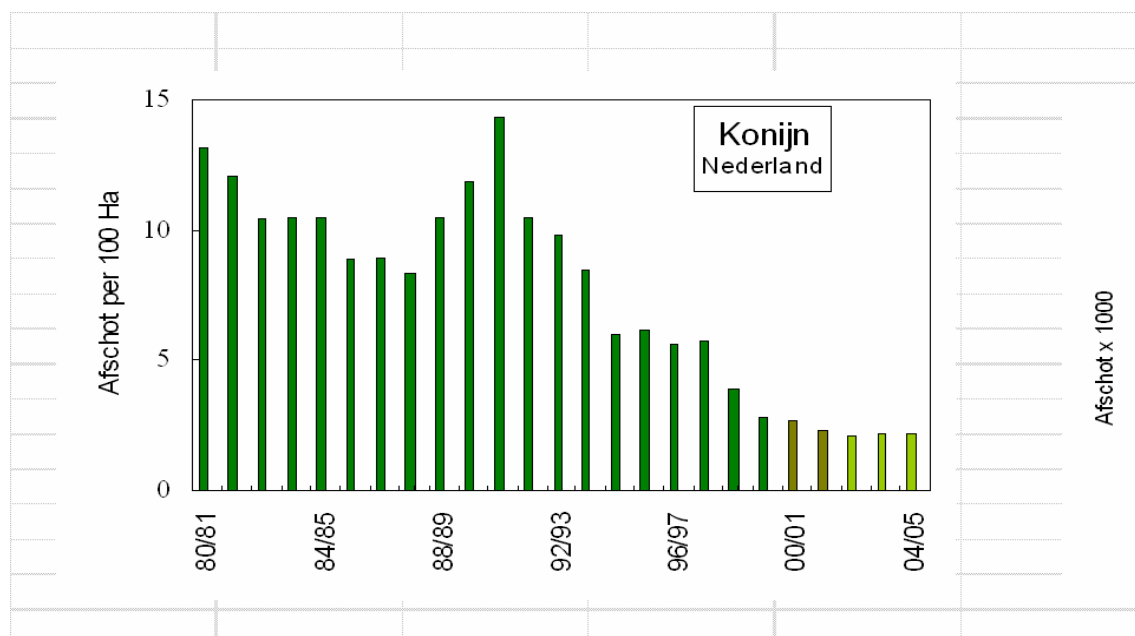
Wanneer de overlast door konijnen te groot wordt of de diersparende methoden niet effectief genoeg zijn, zullen jachtmethoden toegepast worden om schade aan velden tegen te gaan. De Minister heeft namelijk, op advies van het Faunafonds, besloten de jacht op konijnen toe te staan van 15 augustus tot 31 januari, op grond van artikel 65 uit de flora en faunawet (*KNJV, 2007*). Dit betekent dat in deze periode konijnen bestreden mogen worden met geweer, fritten en buidels, en jachtvogels. Voor gebruik van geweer met kunstlicht geldt deze vrijstelling echter niet (*Stichting Faunabeheereenheid Rivierenland, 2004*). Om toch te jagen met geweer en kunstlicht moet een ontheffing aangevraagd worden bij de provincie.

De provincie Gelderland is van mening dat konijnen in principe te bestrijden zijn met fret en buidel wanneer preventieve maatregelen zoals het plaatsen van rasters en terreinbeheer zijn geprobeerd, maar niet effectief gebleken zijn. Indien de plek waar de overlast plaatsvindt in de bebouwde kom ligt en inzet van het geweer niet wensbaar is, worden in sommige gevallen jachtvogels ingezet (*Stichting Faunabeheereenheid Overijssel, 2004*). Het Faunafonds adviseert de provincie over deze maatregelen om konijnen te bestrijden.

Onderstaande figuren geven weer hoeveel konijnen er in de laatste jaren zijn gedood door middel van jaagtechnieken op nationaal en provinciaal niveau.

Figuur 3.4: Verloop van aantallen gedode konijnen in Gelderland in de periode 1980-2000 (bron: KNJV, 2007).

Figuur 3.5: Nationale afschotcijfers in de periode 1980 – 2005. (bron: KNJV, 2007).

Fret en buidel (fretteren):

Deze methode kan alleen gebruikt worden wanneer er op het terrein konijnenpijpen aanwezig zijn. Bij het fretteren wordt gebruik gemaakt van de nieuwsgierigheid van de fret, niet van zijn drang om een prooi te vangen. Uit nieuwsgierigheid doorzoekt de fret de konijnenpijpen en jaagt daarbij de aanwezige dieren eruit (*Stichting de Fret, 2007*). De verdreven konijnen worden opgevangen in buidels die voor het uiteinde van de pijpen zijn geplaatst (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a*). Na het vangen van de konijnen kan de keuze worden gemaakt of de konijnen in leven worden gehouden om elders te worden uitgezet of om de dieren te doden, wat meestal het geval is. Ook voor het elders uitzetten van de konijnen

dient een ontheffing aangevraagd te worden (*Stichting Faunabeheereenheid Noord –Brabant, 2007a*). De kosten van deze maatregel zijn laag. Dit omdat het vaak uitgevoerd wordt door plezierjagers, die maar weinig geld vragen voor hun diensten. Soms wordt dit zelfs nog vergoed door de gemeente. Wanneer op lange termijn de populatie regelmatig opgeschoond wordt, is de maatregel het effectiefst. Het publiek zal niet heel negatief tegenover deze maatregel staan. Dit omdat de konijnen ook in leven gehouden kunnen worden en het een natuurlijke manier van jagen is. Toch worden de gevangen konijnen in de meeste gevallen gedood, hetgeen niet op veel steun van het algemene publiek kan rekenen. Tot slot de arbeidsintensiviteit: om het gewenste effect (een nulstand) te bereiken moet de populatie regelmatig uitgedund worden. De voetbalvereniging zelf zal er niet veel arbeid aan kwijt zijn, omdat het werk door anderen wordt gedaan.

Jachtgeweer:

Wanneer de maatregel “fret en buidel” als methode niet de bevredigende resultaten oplevert kan overgegaan worden op het gebruik van het geweer. Om het geweer te mogen inzetten, dient concreet in beeld te worden gebracht waarom preventieve maatregelen niet toereikend zijn om schade te voorkomen. Ook dient de aard en de omvang van de schade te worden gerapporteerd aan de provincie (*Stichting Faunabeheereenheid Noord –Brabant, 2007a*). Kosten van deze maatregel zullen bestaan uit het arbeidsloon van diegene die de konijnen afschiet. Omdat deze persoon een aantal dagen achter elkaar moet komen, kunnen deze kosten redelijk hoog oplopen. In sommige gevallen wordt dit echter vergoed door de gemeente. Het is een zeer effectieve maatregel wanneer het veld omzoomd is met raster, zodat de konijnen niet opnieuw het veld op kunnen. Deze maatregel kan niet op steun van het publiek rekenen. Dit omdat de konijnen in elk geval gedood worden. Ook deze maatregel moet op de lange termijn regelmatig toegepast worden. Voor de verenigingen kost het echter geen arbeid, omdat zij de konijnen niet zelf hoeven af te schieten.

Geweer en kunstlicht

Bestrijding van konijnen met geweer en kunstlicht (kaliber 22) kan toegepast worden na zonsondergang wanneer de konijnen het meest actief zijn. Zeker op terreinen als voetbalvelden is dit het geval vanwege de bedrijvigheid op de velden in het begin van de avond. Kunstgras en terreinen die omsloten zijn door bebouwing of bestrating zijn niet geschikt vanwege het risico van afdwalende kogels (*Stichting Faunabeheereenheid Noord –Brabant, 2007a*). De schade aanbrengende konijnen worden met een fel kunstlicht beschoten waardoor ze verblind aan de grond genageld blijven zitten en een gemakkelijk doel vormen voor de jager. Het faunafonds vindt dat deze methode eenmalig voor een korte periode gebruikt mag worden, nadat er een konijnenwerend raster is aangebracht. Op deze manier kan op een effectieve manier het afgerasterde terrein vrijgemaakt worden van konijnen (*Stichting Faunabeheereenheid Overijssel, 2004*). In combinatie met een konijnen werend raster is deze maatregel dus zeer effectief. In andere gevallen zal er op de lange termijn regelmatig geschoten moeten worden, waardoor de arbeidsintensiviteit en kosten van deze maatregel redelijk hoog liggen. Echter, ook hier is het zo dat de verenigingen de maatregel niet zelf hoeven uit te voeren en dat de kosten in sommige gevallen vergoed worden door de gemeente. Het publiek zal tegen deze maatregel zijn, vanwege het eerst weerloos maken en daarna doden van de konijnen.

Jachtvogels (in combinatie met jachthond of fret):

Deze vorm van jacht wordt ook wel ecologische jacht genoemd vanwege het feit dat met deze vorm van jacht geluidshinder en hagelschade worden voorkomen en het bestrijden van de konijnen op natuurlijke wijze gebeurt (*Birds @ Work, 2007*). Om deze redenen is jacht met jachtvogels dan ook overal toegestaan zonder dat er een ontheffing moet worden aangevraagd

en zal het publiek een niet heel negatieve mening over deze manier van jagen hebben. Toch worden de konijnen gedood, hetgeen door het publiek “zielig” gevonden wordt. Honden jagen de konijnen uit de dekking (of door fretten uit de hollen) waarna ze worden gedood door de jachtvogels. Vooral haviken en slechtvalken worden gebruikt als jachtvogels (*Stichting Faunabeheereenheid Noord–Brabant, 2007a*). De kosten voor deze maatregel zijn laag, omdat de konijnen meteen voedsel voor de jachtvogels vormen en vaak alleen kilometervergoeding wordt gevraagd door de valkenier. De maatregel werkt het effectiefst wanneer op lange termijn de populatie regelmatig wordt opgeschoond. Hierdoor ligt de arbeidsintensiviteit hoger, maar ook hier worden de activiteiten uitgevoerd door anderen dan de voetbalverenigingen. Op onderstaande foto zijn valkeniers bezig om met behulp van fretten de konijnen uit hun hollen te jagen, waardoor de vogels ze kunnen vangen.

Figuur 3.6: Valkeniers gebruik makend van fretten om konijnen uit hun pijpen te jagen (bron: *Birds @ Work, 2007*)

3.2.3 Andere maatregelen dan jagen

Omdat de landelijke populatie van konijnen tussen 1990 en 2003 met 90% gedaald is (*Drees & Kuiper, 2006*), is het van belang dat naast maatregelen waarbij konijnen gedood worden ook maatregelen genomen kunnen worden waarbij konijnen in leven blijven. Hoewel er de laatste jaren weer een kleine stijging in de populaties is waar te nemen (*Stichting Faunabeheereenheid Noord–Brabant, 2007a*), hecht het Faunafonds waarde aan deze diersparende maatregelen. De reden hiervoor is dat het, ondanks de lichte toename, nog steeds slecht gaat met de landelijke populatie konijnen. Gegevens van het CBS laten vanaf 1997 een neerwaartse trend in aantallen konijnen in Nederland zien. Zelfs de lichte toename vanaf 2003 ligt nog ver beneden het oorspronkelijke aantal konijnen in Nederland in 1997 (*CBS, 2007*).

In deze paragraaf worden verschillende diersparende maatregelen genoemd. Deze lijst is echter niet limitatief van aard. Ook wordt aan de hand van de vier opgestelde criteria ingegaan op de bruikbaarheid van de maatregelen, zoals de effectiviteit van de maatregelen: over het algemeen kan gesteld worden dat hoe afwisselender en onvoorspelbaarder de maatregelen zijn, hoe hoger de effectiviteit wordt (*Oor., 2002*).

Onaantrekkelijk maken van de velden

Op alle voetbalvelden vindt onderhoud van de aanwezige beplanting plaats. Dit onderhoud kan zo worden gepland, dat dichte begroeiing aan de randen van het veld kort wordt gehouden. Op deze manier kan het terrein grotendeels onaantrekkelijk gemaakt worden voor konijnen (*Stichting Faunabeheereenheid Noord–Brabant, 2007a*). Ze kunnen immers geen gebruik meer maken van de veiligheid van de dichte begroeiing om een veld en zullen hierdoor nog zeer weinig mogelijkheden hebben om weg te vluchten voor gevaar. In combinatie met het

onaantrekkelijk maken van de sportvelden, kunnen gebieden in de buurt van de velden veranderd worden in aantrekkelijke leefgebieden voor konijnen, zodat deze zich kunnen verplaatsen naar die speciaal ingerichte leefgebieden. Vooral wanneer deze gebieden aantrekkelijker zijn dan de omringende gebieden, zal er op die plekken een concentratie van konijnen plaatsvinden (*Drees & Kuiper, 2006*). De konijnen die schade veroorzaken aan de velden kunnen natuurlijk ook weggevangen worden met behulp van fret en buidel. Zoals verteld bij de maatregel “fret en buidel” kan er bij deze methode voor gekozen worden de konijnen in leven te houden. De gevangen konijnen kunnen vervolgens uitgezet worden in de voor hen aantrekkelijk ingerichte gebieden. Hierbij is echter wel sprake van een verplaatsing van het probleem: in de gebieden waar de konijnen weer losgelaten worden, kan weer overlast ontstaan. Bovendien is het mogelijk dat de konijnen weer terugkomen. Een ander probleem bij deze maatregel is dat de begroeiing rond voetbalvelden vaak een functie heeft van windkering of afscheiding. Om deze reden zullen sporters niet erg positief tegenover de maatregel staan. Bovendien bepaald de functie van de begroeiing de manier van onderhoud en is maatwerk noodzakelijk. Er kan hierdoor geen standaard beheerplan opgesteld worden (*Stichting Faunabeheereenheid Noord –Brabant, 2007a*).

De kosten voor deze maatregel zullen laag zijn. Dit omdat het onderhoud aan de velden toch betaald moet worden. Voor het wegvangen van de konijnen zal wel het uurloon van diegene betaald moeten worden die de konijnen vangt. Helaas is de maatregel niet erg effectief: het weghalen van de begroeiing aan de randen van de velden kan immers niet verzekeren dat er geen konijnen meer zullen opduiken. Wel zal het aantal konijnen (en daarmee de schade) op de velden zeer waarschijnlijk afnemen.

Een pluspunt is dat het algemene publiek de maatregel zal steunen. Er worden immers geen konijnen gedood. Wel is de maatregel arbeidsintensief: het weghalen van de begroeiing zal een verandering in de onderhoudswijze vereisen, waardoor er wat meer werk geleverd zal moeten worden om de begroeiing laag te houden. Het wegvangen van de konijnen zal meerdere dagen achtereen uitgevoerd moeten worden. Bovendien moet een vergunning aangevraagd worden voor het loslaten van de konijnen in een ander gebied (*Stichting Faunabeheereenheid Noord –Brabant, 2007a*).

Gebruik van geur –en smaakstoffen

Tabasco, houtskool en de stof Methyl Anthranilaat kunnen gebruikt worden als afweermiddel. Het zijn (chemische) smaakstoffen die door middel van smeren of spuiten aangebracht worden op de te beschermen gewassen of gewasdelen (*Oord, 2002*). Op deze manier worden gewassen en velden onaantrekkelijk gemaakt als foerageerplek (*Drees & Kuiper, 2006*). Boeren in Nederland maken sinds een aantal jaar gebruik van tabasco om hun gewassen te beschermen tegen vraat door onder andere konijnen. De brandende smaaktoevoeger is effectief in het afschrikken van de konijnen: “ze springen van schrik een meter de lucht in”, aldus een woordvoerder van een landbouworganisatie (*FOK! Frontpage, 2004*). Tabasco kan ook door voetbalverenigingen ingezet worden om vraatschade aan grasmatten te voorkomen. Dierenbeschermers hebben niets tegen het gebruik van deze smaakstof: “het is beter dan het veld ingaan met een geweer”. Er wordt geprobeerd tabasco als officiële pesticide geregistreerd te krijgen, zodat men aanspraak kan maken op subsidies en het op grotere schaal kan gaan gebruiken (*FOK! Frontpage, 2004*).

Het sproeien van de chemische stof Methyl Anthranilaat of een suspensie van houtskool en een middel dat stoffen aan planten bindt, zijn beiden effectieve methoden om vraatschade door onder andere konijnen tegen te gaan. De middelen bleken 15 tot 20 dagen effectief te zijn. Dit betekent dat de stoffen meerdere malen per seizoen aangebracht moeten worden. Hierdoor is het een arbeidsintensieve en dure methode om schade te voorkomen (*Drees & Kuiper, 2006*). Van al deze smaakstoffen kan bovendien de effectiviteit teniet gedaan worden door een

regenbui of na sterke groei. Het effect is dan weg en de stoffen moeten opnieuw aangebracht worden (*Oord, 2002*). Dit maakt het een arbeidsintensieve maatregel.

Naast smaakstoffen kunnen ook geurstoffen ingezet worden als afweermiddel. Het handboek Faunaschade van het Faunafonds spreekt van een “geurgordijn” als maatregel om onder andere konijnen af te schrikken en zo schade aan gewassen en velden te voorkomen. Zo’n gordijn wordt gecreëerd door op regelmatige afstand afschrikkende geurstoffen langs perceelranden aan te brengen. Hierdoor wordt het inlopen van dieren voorkomen of beperkt. Bekende wildwerende geurstoffen zijn hertshoornolie, roofdiermest en dierlijke teer. Ook wordt wel zogenaamde kalkmest gebruikt, bestaande uit een mengsel van varkensmest, koemest en kalk. Voor het aanbrengen van de geurstoffen worden lappen of touw geïmpregneerd met de geurstof en op neushoogte van de te weren diersoort opgehangen. Roofdiermest of kalkmest wordt in potjes opgehangen langs de perceelranden. De onderlinge afstand tussen de “geurvlaggen” bedraagt maximaal 10 meter. Een geurgordijn alleen is echter niet voldoende en moet gecombineerd worden met andere maatregelen (*Oord, 2002*). Wel wordt de maatregel gesteund door het publiek omdat de dieren gespaard worden.

Akoestische maatregelen

Konijnen kunnen ook door middel van geluid verjaagd worden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van knalapparaten en elektronische geluidsgolven. Knalapparaten bestaan uit een soort gaskanonnen die harde knallen afgeven. Ze werken op propaan of butaan. De frequentie van de knallen is instelbaar van 1,5 tot 30 minuten. De beste resultaten worden gehaald bij een interval van 3 tot 5 minuten. Eén knalapparaat bestrijkt 0,5 tot 2 hectare. De apparaten kosten tussen de €150,- tot €450,- per stuk, exclusief gasfles. Eén gasfles met 10kg inhoud is over het algemeen genoeg voor 12.000 tot 15.000 detonaties. Voor het gebruik van deze apparaten is echter een Hinderwetvergunning vereist en ze mogen niet gebruikt worden in de buurt van de bebouwde kom, vanwege de geluidsoverlast die deze apparaten met zich meebrengen (*Oord, 2002*). Wel zijn ze erg effectief, vooral wanneer de frequentie van de knallen regelmatig veranderd wordt. Hierdoor wordt gewenning voorkomen.

Er bestaan verschillende apparaten die elektronische of ultrageluidsgolven uitzenden om dieren te verjagen. Het bereik van de geluidsgolven is voor dieren onaangenaam waardoor zij het terrein na enige tijd gaan vermijden. Er zijn ook typen apparaten die angstkreten of kreten van roofvogels uitzenden. Bij anderen worden de geluiden afwisselend geselecteerd en met wisselende duur en pauzes uitgezonden, hetgeen de kans op gewenning beperkt. Ook zijn sommige apparaten onderhoudsvrij door middel van een ingebouwde batterij of zonnepaneel. Meestel worden ze aangebracht op een paal, boven het te beschermen veld. Het effectief bereik bedraagt ongeveer 1 hectare. De apparaten kosten tussen de €300,- en €500,- per stuk, waardoor het nemen van deze maatregel een dure aangelegenheid is. Ook deze maatregel is echter zeer effectief, omdat gewenning voorkomen kan worden.

De knalapparaten en apparaten die elektrische geluidsgolven uitzenden kunnen rekenen op draagvlak onder het publiek: de konijnen worden gespaard. Omwonenden zullen echter niet blij zijn met deze maatregel, vanwege de geluidsoverlast. De akoestische maatregelen zijn niet arbeidsintensief: het apparaat hoeft alleen neergezet en aangezet te worden. Wel kan het apparaat eens in de zoveel tijd verplaats worden en heeft het apparaat onderhoud nodig. Andere middelen zijn schriklint, ritsselfolie, kleppermolentjes en rammelblikjes. Deze middelen worden vooral gebruikt voor het verjagen van vogels en er is weinig bekend over de mate waarin ze effectief zijn bij het verjagen van konijnen. Nadelen van deze middelen zijn bovendien dat gewenning kan optreden en de meesten niet werken wanneer het windstil is (*Oord, 2002*).

Gaasrasters, sloten en wildroosters

Rasters van gaas zijn een zeer effectieve manier om niet vliegende diersoorten te weren van landbouwpercelen en sportvelden (*Oord, 2002*). Wil het raster effectief zijn in het weghouden van konijnen, dan moet het gaas minstens 20 centimeter ingegraven worden en mogen de mazen van het gaas niet breder zijn dan 25 millimeter. Het raster moet bovendien minstens 1 meter hoog zijn. De kosten van deze maatregel zijn hoog: €5,- tot €10,- per meter gaasraster. Wel zijn deze kosten inclusief arbeid. Verder is het een arbeidsintensieve maatregel en hebben sportvelden meerdere ingangen die vaak open blijven staan, waardoor konijnen alsnog het veld op kunnen komen (*Stichting Faunabeheereenheid Noord –Brabant, 2007a*). Er is echter een manier om dit te voorkomen: het aanleggen van wildroosters voor in –en uitgangen van de velden. Konijnen kunnen hier niet overheen lopen, omdat ze met hun pootjes door de roosters heen zakken. Bij velden die omringd worden door sloten bestaat de mogelijkheid om alleen bij de in –en uitgangen gaasrasters te plaatsen, eventueel in combinatie met een wildrooster. Op deze manier worden de kosten verminderd (*J. Dekker, 2007*).

Het aanleggen van gaasrasters is zeer effectief. Zeker wanneer voor de in –en uitgangen wildroosters worden aangelegd. Daarnaast blijft het raster voor een zeer lange periode staan, waardoor het probleem ook voor een lange tijd opgelost is. Tot slot worden de dieren gespaard, hetgeen ervoor zorgt dat de maatregel op steun van het publiek kan rekenen.

Honden

Bekend is dat konijnen wegvlugten voor honden (*Akkermans, 2006*). Een methode om konijnen weg te houden van voetbalvelden is dan ook het laten rondlopen van een hond. Het probleem bij deze maatregel is echter dat een veld omheind moet zijn met hekken, zodat de hond los rond kan lopen. Een aangelijnde hond zal namelijk niet hetzelfde effect hebben als een hond die losloopt. Wanneer de voetbalvereniging al over een hond beschikt en het veld is omzoomd met hekken, zijn de kosten voor deze maatregel nihil. Wanneer het veld echter nog omzoomd moet worden, zullen de kosten hoger zijn. De maatregel is effectief in het tijdelijk weggagen van de konijnen. Wanneer de hond niet aanwezig is, zullen de konijnen weer terugkomen. Het publiek zal deze maatregel zeer waarderen, er worden immers geen konijnen gedood. Wel is het een arbeidsintensieve maatregel wanneer er nog hekken of rasters geplaatst moeten worden. Wanneer het veld echter al omzoomd is, bestaat de arbeid enkel uit het voeren en verzorgen van de hond.

3.2.4 Toetsing criteria

Onderstaande tabel geeft een duidelijk beeld van de toetsing van iedere maatregel aan de vier opgestelde criteria “kostenefficiëntie”, “arbeidsintensiviteit”, “publieke opinie” en “effectiviteit”. Door middel van plus –en mintekens is weergegeven in welke mate een maatregel aan een bepaald criterium voldoet. Dit is de score van de maatregel op dat criterium. Er is gebruik gemaakt van 5 verschillende scores:

- — = zeer slecht
- = slecht
- 0 = neutraal
- +
- ++ = zeer goed

Voor iedere maatregel is in de tabel weergegeven wat de scores op de criteria zijn. De laatste kolom geeft de totale score in cijfers weer. Hoe hoger het cijfer, hoe beter de maatregel. Hierbij moet echter gezegd worden dat subjectiviteit een rol heeft gespeeld bij het invullen van de tabel. Dit omdat er geen exacte informatie beschikbaar was over de kosten, arbeidsintensiviteit, effectiviteit en meningen van het publiek. Hierdoor was het alleen mogelijk een algemeen beeld van deze criteria per maatregel te geven.

De maatregel met de laagste score is het jachtgeweer. De kosten hiervan zijn redelijk hoog, het kost veel tijd en werk om het goed uit te voeren en het publiek staat niet positief tegenover de maatregel. Het inzetten van een hond (waarbij het veld al omzoomd is met hekken) blijkt de beste maatregel te zijn voor voetbalverenigingen. De kosten zijn laag, het vereist weinig arbeid, de effectiviteit is goed en de maatregel kan op steun van het publiek rekenen. Dit zorgt ervoor dat de totale score op 6 uitkomt, de hoogst behaalde score. Wanneer er echter nog geen hekken aanwezig zijn, hoort deze maatregel bij een van de slechtste en komt de score op – 1 uit.

Maatregelen	Criteria				
	Kostenefficiëntie	Arbeids-intensiviteit	Effectiviteit	Publieke opinie	Totaal
Fret en buidel	+	—	+	0	1
Jachtgeweer	—	—	+	— —	- 3
Geweer en kunstlicht	—	—	++	— —	- 2
Jachtvogels	+	—	+	—	0
Onaantrekkelijke velden	++	—	—	+	1
Geurstoffen en smaakstoffen	+	— —	—	++	0
Akoestische maatregelen	— —	++	+	—	0
Gaasrasters	— —	— —	++	++	0
Honden *	— —	— —	+	++	- 1
Honden **	++	+	+	++	6

Tabel 3.1: Toetsing maatregelen aan criteria kostenefficiëntie, arbeidsefficiëntie, effectiviteit en publieke opinie.

* Deze resultaten van de toetsing gelden alleen wanneer er geen hekwerk aanwezig is.

** Deze resultaten van de toetsing gelden alleen wanneer er al een hekwerk om het veld aanwezig is.

3.2.5 Onofficiële maatregelen

Uit anonieme bronnen blijkt dat voetbalverenigingen de problemen die ze hebben met konijnen vaak zelf oplossen. Dit gebeurt om verschillende redenen: vaak wil men meteen actie en niet wachten tot de provincie ontheffingen heeft verleend, hetgeen lang kan duren. Ook bestaat de kans dat de ontheffing niet wordt verleend omdat de preventieve maatregelen die genomen dienen te worden niet uitvoerig genoeg toegepast zijn. Het nemen van deze maatregelen kan de vereniging veel tijd en geld kosten. Het zelf oplossen van de konijnenoverlast komt vaak neer op inschakelen van vrienden of kennissen die in het bezit zijn van fretten of jachtvogels en op deze manier de konijnen doden of verjagen. In sommige gevallen worden dode konijnen uit bossen of andere gebieden gehaald die zijn omgekomen door de ziekte VHS en myxomatose. Deze worden vervolgens aan de randen van de sportvelden gelegd om de ziekten te verspreiden onder de konijnen.

3.3 Ontheffingen

3.3.1 Inleiding

In de meeste gevallen zijn voetbalvelden eigendom van de gemeente waarin deze gelegen zijn. Wanneer een voetbalvereniging grote schade ondervindt van konijnen, kan de gemeente bij de provincie een ontheffing aanvragen om deze schade te bestrijden. Er moet in dat geval wel

sprake zijn van ernstige schade en er moeten al verschillende maatregelen zijn geprobeerd om de overlast te beperken. Hierbij valt te denken aan het plaatsen van gaasrasters, maar ook het jagen in de bejaagbare periode, die loopt van 15 augustus tot 31 januari. Buiten deze periode dient een ontheffing aangevraagd te worden voor het bestrijden van konijnenschade op voetbalvelden. Deze ontheffing kan verleend worden op grond van artikel 65 van de Flora en Faunawet of op grond van artikel 68 van deze wet (zie bijlage 1).

Van de provincie Gelderland zijn de ontheffingen voor het bestrijden van konijnen op voetbalvelden van de afgelopen drie jaar verkregen. Voor 2007 zijn aanvragen verkregen tot en met 3 september. In totaal gaat het hierbij om veertien aanvragen van ontheffingen. Deze ontheffingen zijn gebruikt om meer inzicht te krijgen in situaties waarin ontheffingen aangevraagd worden en welk aantal aangevraagd en verleend is. Zodoende kan beter achterhaalt worden hoe groot het probleem in Gelderland ongeveer is. Dit hoofdstuk geeft antwoord op de vraag: *in welke situaties en hoe vaak per jaar worden door voetbalverenigingen in Gelderland ontheffingen aangevraagd voor het bestrijden van konijnen?*

3.3.2 Toetsing aanvragen

De provincie Gelderland hanteert 4 toetsingscriteria voor het toetsen van aangevraagde ontheffingen voor het bestrijden van konijnen op voetbalvelden. Deze criteria zijn:

1) *Is er sprake van een bejaagbaar veld* (zie artikel 10 en 11 van het Jachtbesluit, bijlage 1)? Het gebruik van een geweer bij het bestrijden van konijnen kan alleen gebruikt worden wanneer het terrein geschikt is voor bejaging (het terrein maakt deel uit van een bejaagbaar veld). Vrijwel alle sportvelden liggen in de bebouwde kom of grenzen direct aan de bebouwde kom. In deze situaties is bejaging met een geweer niet mogelijk, tenzij hier door de provincie een ontheffing voor is verleend. Ook is het verboden te jagen van zonsopgang tot zonsopgang, tenzij de provincie een ontheffing heeft verleend om 's nachts te jagen met kunstlicht (Flora- en Faunawet, artikel 53, zie bijlage 1). Met een fret is bejaging wel toegestaan (*Gedeputeerde Staten van Gelderland, 2007*).

2) *Is er sprake van aangetoonde en dreigende belangrijke schade?* Een ontheffing wordt slechts verleend wanneer er sprake is van een aangetoonde (dreigende) belangrijke beschadiging van de grasmat waardoor de kans op sportblessures toeneemt en/of het veld dreigt te worden afgekeurd voor wedstrijden.

Konijnen kunnen door graafactiviteiten grote schade toebrengen aan voetbalvelden. Vooral bij voetbalvelden met dekking (houtopslag, struiken, e.d.) is de kans op schade groot. De kans op sportblessures kan toenemen door deze graafactiviteiten. Tevens kan een veld worden afgekeurd voor een wedstrijd wanneer deze schade groot is. Zichtbare schade wordt altijd zo spoedig mogelijk hersteld, maar er blijft kans op verzakking van de graszode door konijnengangen die nog steeds aanwezig zijn onder het veld (*Gedeputeerde Staten van Gelderland, 2007*).

3) *Zijn er andere bevredigende oplossingen?* Voordat een ontheffing kan worden afgegeven, moet aantoonbaar zijn gemaakt dat er geprobeerd is om de schade te verminderen door gebruik te maken van andere maatregelen. Zoals het inrasteren van de velden, bejaging met fret, en/of het bejagen met geweer in de bejaagbare periode. Dit laatste is alleen het geval wanneer het voetbalveld buiten de bebouwde kom in een bejaagbaar veld gelegen is (*Gedeputeerde Staten van Gelderland, 2007*).

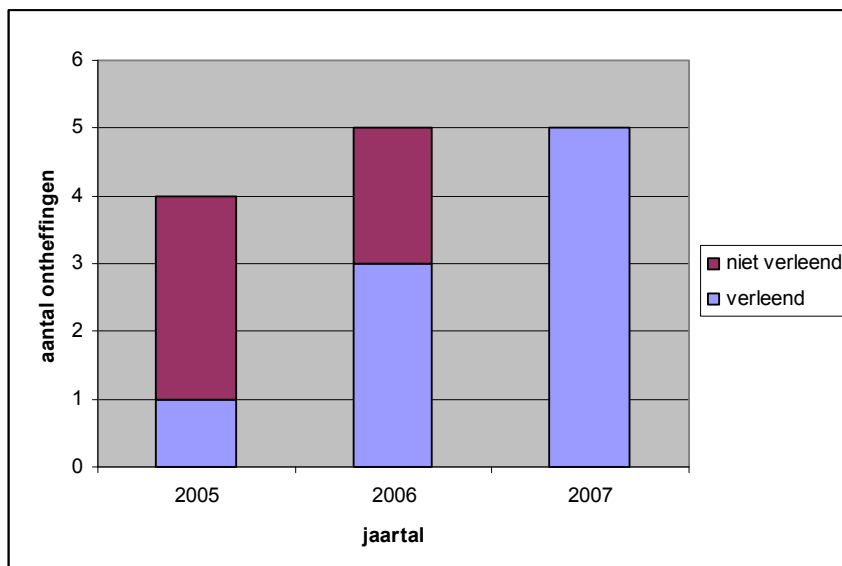
4) *Is de gunstige staat van instandhouding van de te bestrijden soort in het gevaar?* De populatie grootte van het konijn is dusdanig, dat het doden van konijnen op een voetbalveld geen nadelige invloed heeft op de gunstige staat van instandhouding van de soort. Tevens staat het konijn op de vrijstellingslijst en is bejaagbaar van 15 augustus tot 31 januari (*Gedeputeerde Staten van Gelderland, 2007*).

Wanneer aan deze vier toetsingscriteria is voldaan, kan worden overgegaan tot het afgeven van de ontheffing. Wanneer hier niet aan wordt voldaan, wordt de ontheffing niet afgegeven.

3.3.3 Aangevraagde en verleende ontheffingen

Van de ontvangen ontheffingen van de periode 20 juli 2005 t/m 3 september 2007 zijn er vier uit het jaar 2005, vijf uit het jaar 2006 en vijf uit het jaar 2007 (zie figuur 3.7).

In 2005 zijn er drie ontheffingen niet verleend, slechts één is daadwerkelijk verleend. Van de niet verleende ontheffingen zijn er twee niet verleend, omdat deze aanvragen niet volledig en niet goed onderbouwd waren. Eén ontheffing is niet verleend omdat er andere bevredigende oplossingen waren om de konijnenoverlast te beperken: er zijn niet voldoende middelen geprobeerd voordat de ontheffing is aangevraagd. In 2006 zijn drie ontheffingen verleend, en twee niet verleend. Eén ontheffing is niet verleend omdat er geen preventieve maatregelen zijn genomen en omdat de schade niet dermate hoog is dat er problemen optreden, en de andere ontheffing is niet verleend omdat de verstrekte gegevens onvolledig waren. In 2007 zijn alle vijf de ontheffingen verleend.

Figuur 3.7: Aantal verleende en niet verleende ontheffingen in de provincie Gelderland voor de jaren 2005, 2006 en 2007.

3.3.4 Situaties

Uit de verkregen ontheffingen blijkt dat een aanvraag vooral wordt ingediend wanneer er sprake is van grote schade aan de grasmat van de velden. In vrijwel alle gevallen betreft dit ernstige graafschade, waardoor sporters blessures kunnen oplopen. In de meeste gevallen hebben de voetbalclubs al verschillende maatregelen genomen voordat een ontheffing wordt aangevraagd. De meest genoemde maatregelen zijn: jagen met fret en buidel, het aanbrengen van gaas of rasters langs de velden (al dan niet konijnenwerend) en bejaging met geweer in de bejaagbare periode. Andere al geprobeerde maatregelen zijn: het plaatsen van schrikdraad rond de velden, het verjagen van de konijnen en het aanbrengen van plastic linten. Wanneer deze maatregelen niet effectief blijken te zijn, wordt overgegaan tot het aanvragen van een ontheffing.

Daarnaast worden ontheffingen aangevraagd door voetbalverenigingen die binnen de bebouwde kom liggen. Hier mag namelijk niet zonder ontheffing gejaagd worden.

Tot slot vragen verenigingen die buiten de bebouwde kom gelegen zijn ontheffingen aan wanneer zij buiten de bejaagbare periode gebruik willen maken van geweer, eventueel in combinatie met kunstlicht. Zie voor alle voorwaarden verbonden aan ontheffingen artikel 53, 65 en 68 van de Flora- en Faunawet en artikel 10 en 11 van het Jachtbesluit (bijlage 1).

3.4 Perceptie voetbalverenigingen

3.4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van de enquête besproken aan de hand van de volgende vraag: *wat is de perceptie van voetbalverenigingen in Gelderland omtrent de schade aan voetbalvelden en de gevolgen van deze schade?*

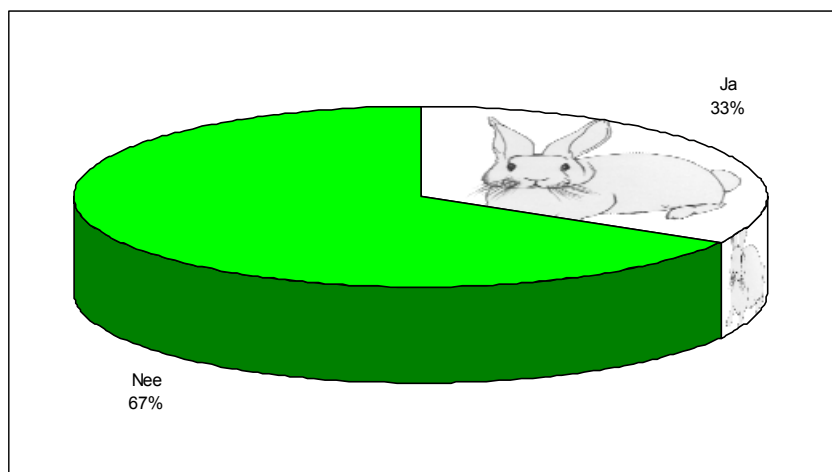
De betreffende enquête is opgenomen in bijlage 3. De resultaten zijn verwerkt in diagrammen en tabellen. Er is vooral gewerkt met percentages. Op deze manier kunnen antwoorden makkelijk vergeleken worden. De meest relevante diagrammen en tabellen worden in dit hoofdstuk weergegeven. Voor de overige figuren wordt verwezen naar de bijlagen.

De respons op de verstuurde enquêtes bedraagt 13%. Van de 357 verstuurde enquêtes zijn er 42 (gedeeltelijk) ingevuld en teruggestuurd. Verder is van 5 voetbalverenigingen telefonisch informatie verkregen en meegenomen als resultaat. De voetbalverenigingen hebben gemiddeld 500 leden en varieert tussen de 160 en 1050. De grootte van de velden per voetbalvereniging bedraagt gemiddeld 3,3 hectare en ligt tussen de 1,5 en 8 hectare.

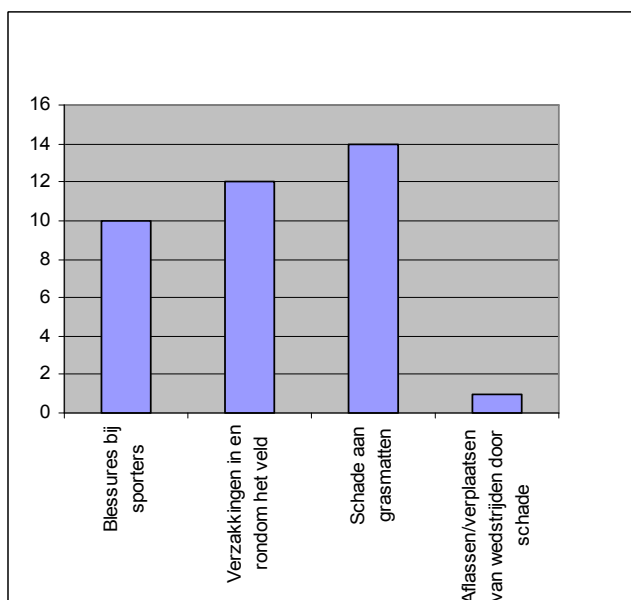
Van de 47 voetbalverenigingen hebben 15 voetbalverenigingen aangegeven daadwerkelijk schade te ondervinden van konijnen.

3.4.2 Schade door konijnen en de gevolgen

Van de voetbalverenigingen die de enquête geretourneerd hebben, blijkt 33 % in de afgelopen 3 jaar schade te hebben ondervonden van konijnen (zie figuur 3.8). De verenigingen die schade hebben ondervonden controleren hun velden in de meeste gevallen elke dag (40%) of elke week (53%). Hierbij wordt in 53% van de gevallen bij iedere controle schade geconstateerd (zie bijlage 4, figuur 1). Vermoedelijk wordt de frequentie van controles

Figuur 3.8: overlast door konijnen op voetbalvelden.

Figuur 3.9: gevolgen van konijnenschade

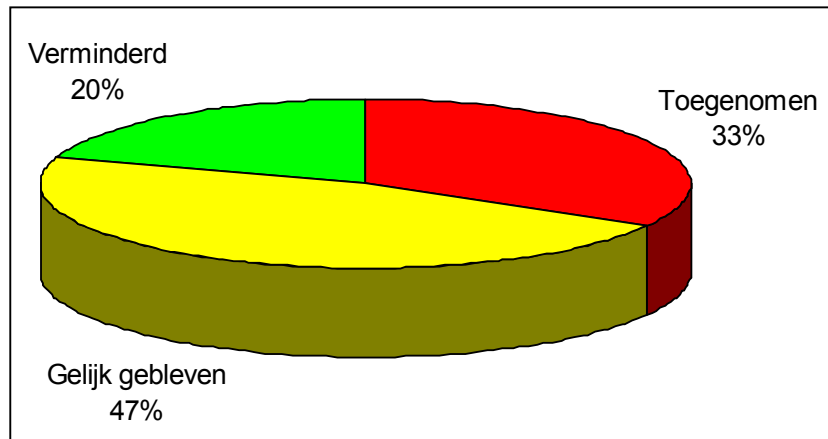
aangepast aan de mate van aangebrachte schade. Deze schade bestaat voor 52% uit graafschade. Verder is ook sprake van schade door uitwerpselen (24%) en urine (17%). Van vraatschade aan grasmatten blijkt nauwelijks sprake (zie bijlage 4, figuur 2).

Graafschade blijkt de grootste gevolgen te hebben. Hiermee wordt schade aan grasmatten en verzakkingen in en rondom het veld veroorzaakt. Bij 67% van de voetbalverenigingen met overlast, leidt schade aan voetbalvelden tot blessures

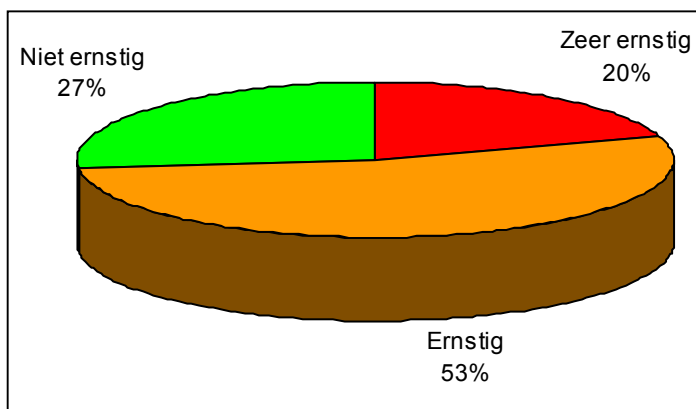
bij sporters (zie figuur 3.9). Het aantal voorgekomen blessures ligt tussen de 0 en 10 gevallen in de afgelopen 3 jaar. Hierbij ondervindt 47% van de verenigingen met schade 1-5 blessures in de afgelopen drie jaar (zie bijlage 4, figuur 3).

De geschatte schade per jaar varieert van € 0,00 tot € 4000,00. Enkele verenigingen hebben op deze vraag geen concreet bedrag genoemd. In een aantal gevallen worden reparaties uitgevoerd door gemeenten of vrijwilligers. In deze gevallen blijkt het vaak niet mogelijk om een concreet bedrag te noemen.

Verder is de trend van de overlast door konijnen onderzocht. Bijna de helft (45%) van de voetbalverenigingen met schade ervaart een stijging in de overlast. 33% geeft aan dat de overlast min of meer gelijk blijft en 22% ervaart een daling (zie figuur 3.10). Van de voetbalverenigingen met schade ervaart 53% deze als ernstig. 20% geeft aan de overlast als zeer ernstig te ervaren (zie figuur 3.11).

Figuur 3.10: trend van de overlast van konijnenschade

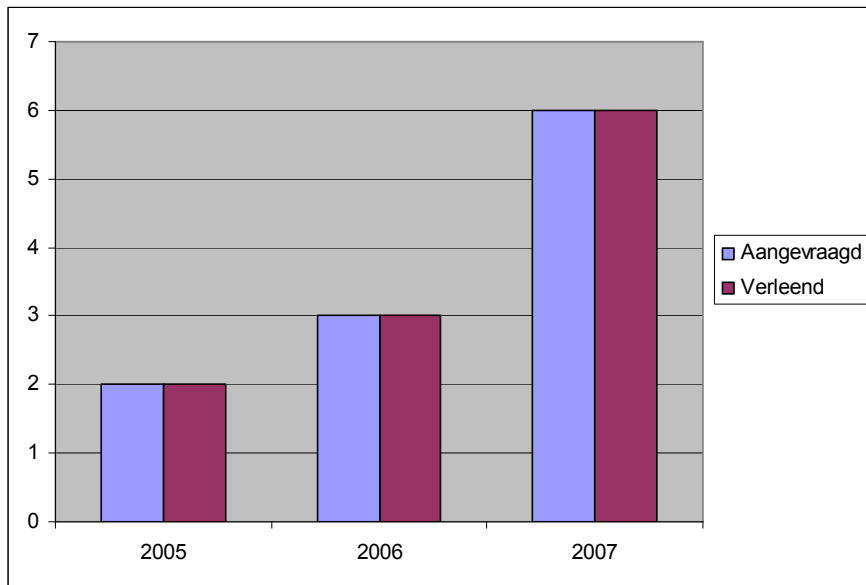
Figuur 3.11: ervaring van ernst van de problemen bij verenigingen

3.4.3 Ontheffingen

Bij 60% van de voetbalverenigingen met overlast is bekend dat ontheffingen op de Flora- en Faunawet kunnen worden aangevraagd. 40% van voetbalverenigingen die overlast ondervinden heeft in de afgelopen 3 jaar een ontheffing aangevraagd (zie bijlage 4, figuren 4 en 5).

Een enkele voetbalvereniging geeft aan dat het in eerste instantie niet duidelijk was bij welke instantie ze moesten zijn om de schade te (laten) bestrijden.

In de enquête is geïnformeerd naar eventueel aangevraagde en verleende ontheffingen gedurende de afgelopen drie jaar. In deze drie jaar is een duidelijke stijging waargenomen. In 2005 zijn twee ontheffingen aangevraagd, in 2006 drie en in 2007 zeven. Volgens de voetbalverenigingen zijn alle aangevraagde ontheffingen daadwerkelijk verleend (zie figuur 3.12).

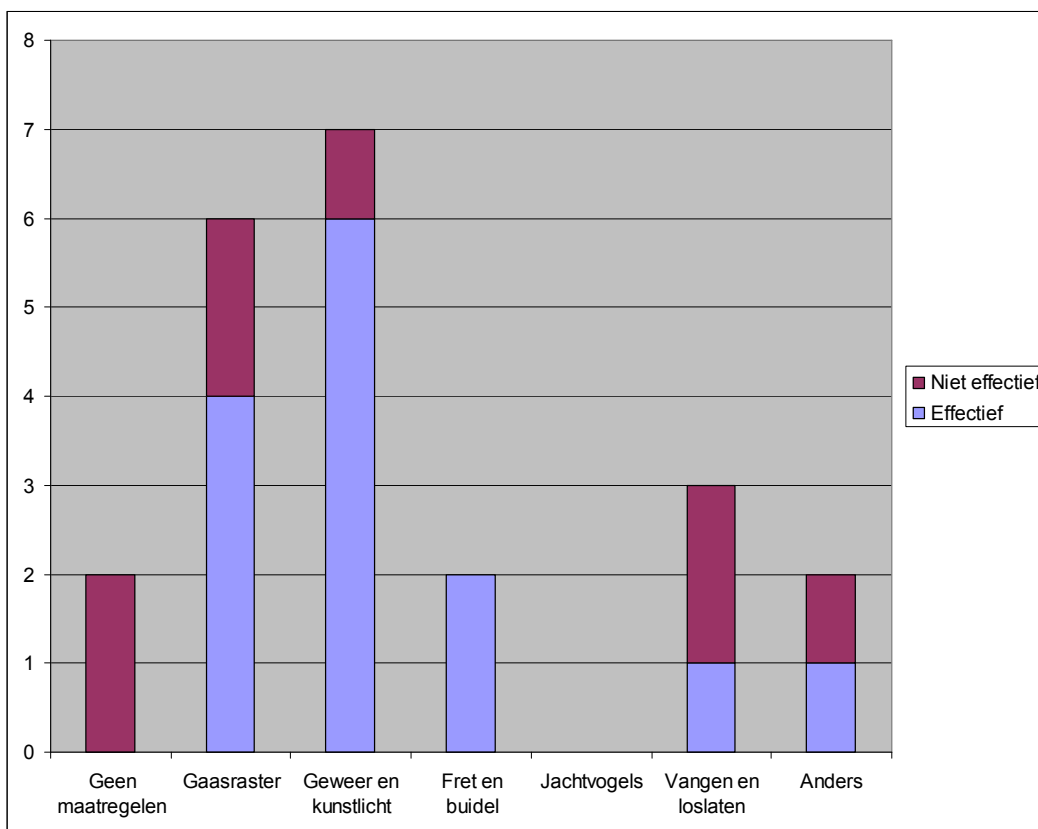

Figuur 3.12: aangevraagde en verleende ontheffingen

3.4.4 Maatregelen

Van de voetbalverenigingen die hebben aangegeven dat ze schade ondervinden, heeft 87% daadwerkelijk maatregelen getroffen om de schade tegen te gaan. 46% van de voetbalverenigingen die maatregelen nemen, hebben meerdere maatregelen genomen. Het aanbrengen van gaasrasters (30%) en het jagen met geweer en kunstlicht (35%) worden het meest genoemd als getroffen maatregelen. Het jagen met fret en buidel (10%) en het vangen en elders loslaten van de konijnen (15%) wordt minder vaak toegepast. Het gebruik van jachtvogels is onder de betreffende voetbalverenigingen niet toegepast. 70% van de getroffen maatregelen zijn volgens de voetbalverenigingen effectief. De maatregelen waarbij konijnen worden gedood bleken volgens de verenigingen in 89% van de gevallen effectief, de diersparende maatregelen zijn voor 55% effectief (zie figuur 13.3 op de volgende pagina).

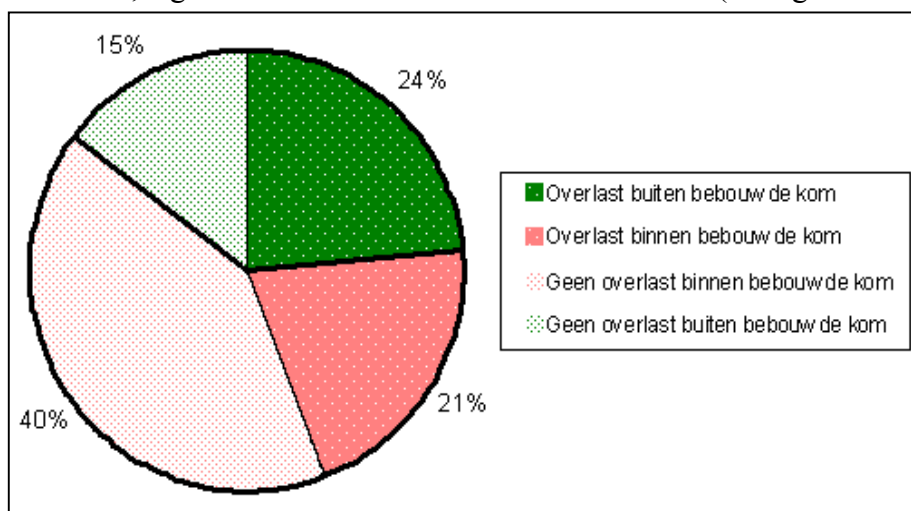
Enkele voetbalverenigingen hebben aangegeven andere maatregelen getroffen te hebben. Hieronder zijn genoemd: het hele complex af sluiten (door middel van gaasrasters, sloten en wildroosters), het opzettelijk verspreiden van ziekten, het strooien van bloedmeel op de velden, het plaatsen van schrikdraad en het aanbrengen van gaas over dichtgemaakte gaten. Het is niet bekend in hoeverre deze maatregelen effectief zijn. Een enkele voetbalvereniging heeft aangegeven tijdens de zomerstop de velden af te zetten met gaas. Dit bleek schade te voorkomen.

Figuur 3.13: effectiviteit van toegepaste maatregelen

3.4.5 Algemene vragen

Van de verenigingen die de enquête hebben ingevuld, ligt 61% binnen de bebouwde kom en 39% buiten de bebouwde kom. Buiten de bebouwde kom gelegen voetbalverenigingen ondervinden in verhouding de meeste overlast van konijnen (24%). Binnen de bebouwde kom heeft 21% overlast van konijnen. 40% van de verenigingen binnen de bebouwde kom heeft geen overlast, tegen slechts 15% buiten de bebouwde kom (zie figuur 3.14).

Figuur 3.14: relatie ligging en schade

Om meer informatie te verkrijgen over een mogelijke relatie tussen ligging van de voetbalvelden en ervaring van schade zijn de liggingen van de voetbalverenigingen onderverdeeld in 5 biotopen (zie bijlage 4, figuur 6). Het betreft bosrijk, stedelijk, industrie, agrarisch en natuurgebied. Hiervan ligt het overgrote deel binnen bosrijk (31%) en agrarisch gebied (50%). Verenigingen die in bosrijk gebied liggen, hebben in 38% van de gevallen schade door konijnen, terwijl verenigingen die in agrarisch gebied liggen in 50% van de gevallen last hebben van schade. De aantallen verenigingen gelegen in stedelijk en industrie gebied zijn klein, waardoor hier geen uitspraken over gedaan kunnen worden. Er is geen duidelijk verschil waar te nemen tussen de verschillende biotopen en de trend in mate van overlast en de ervaring van het probleem bij de verenigingen (zie tabel 3.2).

Tabel 3.2: relatie ligging en schade							
	Binnen bebouwde kom	Buiten bebouwde kom	Bosrijk	Stedelijk	Industrie	Agrarisch	Natuur
Toegenomen	3	2	2	1	0	2	0
Gelijk	3	4	2	0	1	4	0
Afgenomen	1	2	1	0	0	2	0
Niet ernstig	2	2	1	0	0	3	0
Ernstig	4	4	4	1	0	3	0
Zeer ernstig	1	2	0	0	1	2	0
Schade	7	8	5	1	1	8	0
Geen schade	14	5	8	3	1	8	1
Percentage met overlast	33	62	38	25	50	50	0
Percentage zonder overlast	67	38	62	75	50	50	100

Bij 89% van de verenigingen bestaan de velden uit gras. 8% heeft zowel kunstgras als gras en 3% heeft alleen kunstgras (zie bijlage 4 figuur 7). Het is niet mogelijk een concluderende uitspraak te kunnen doen over de relatie tussen mate van overlast, soorten schade en gras of kunstgras. Hiervoor was te weinig informatie beschikbaar. Verenigingen met overlast schatten het aantal konijnen op hun velden tussen de vijf en honderden. Bij verenigingen zonder overlast komen geen of sporadisch konijnen voor. Een aantal verenigingen hebben aangegeven dat ze geen schade ondervinden van konijnen, maar vooral van mollen. Ook vinden ze schade door mollen ernstiger dan schade door konijnen.

3.5 *Relatie situatie Gelderland met Nederland*

3.5.1 Inleiding

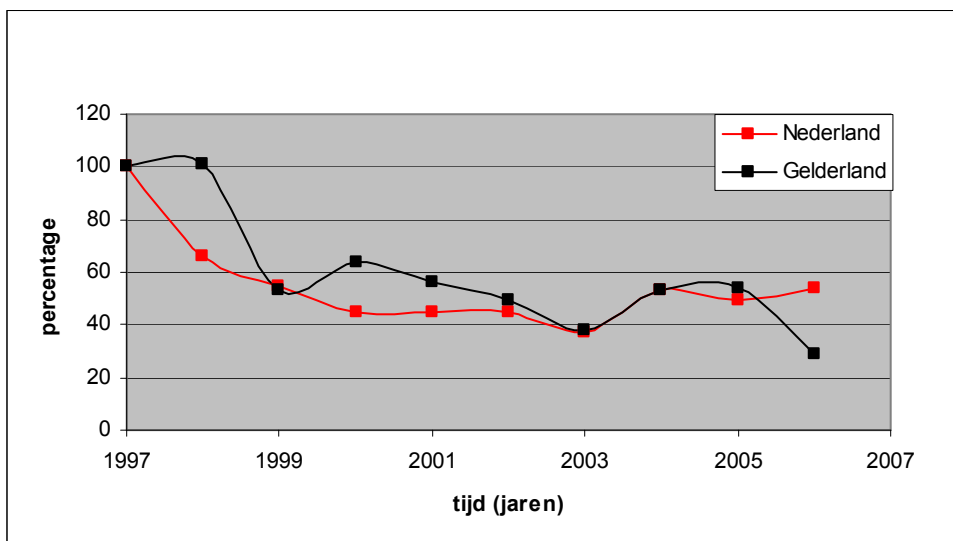
Om ook op landelijk niveau een beeld te krijgen van de schade veroorzaakt door konijnen op voetbalvelden, wordt de situatie in Gelderland vergeleken met de rest van Nederland aan de hand van de trend in de konijnenpopulatie en de aangevraagde ontheffingen per provincie. Bij alle provincies in Nederland is navraag gedaan naar de aangevraagde en verleende ontheffingen om konijnen op voetbalvelden te mogen bestrijden. De trend in de konijnenpopulatie van de afgelopen 10 jaar is gebruikt om inzicht te verkrijgen in de toe- en afname van de populatie (CBS, 2007). Deze trend en de ontheffingen worden gebruikt om een vergelijkend beeld te schetsen van de schade aan voetbalvelden in Gelderland en de rest van Nederland. Dit hoofdstuk geeft zodoende antwoord op de vraag: *hoe verhoudt de situatie met betrekking tot schade aan voetbalvelden door konijnen in Gelderland zich tot heel Nederland?*

Het hoofdstuk zal bestaan uit twee delen, allereerst wordt de konijnen populatie tussen de provincie Gelderland en de overige provincies vergeleken. Daarna wordt ingegaan op de aangevraagde en verleende ontheffingen per provincie.

3.5.2 Populatie konijnen

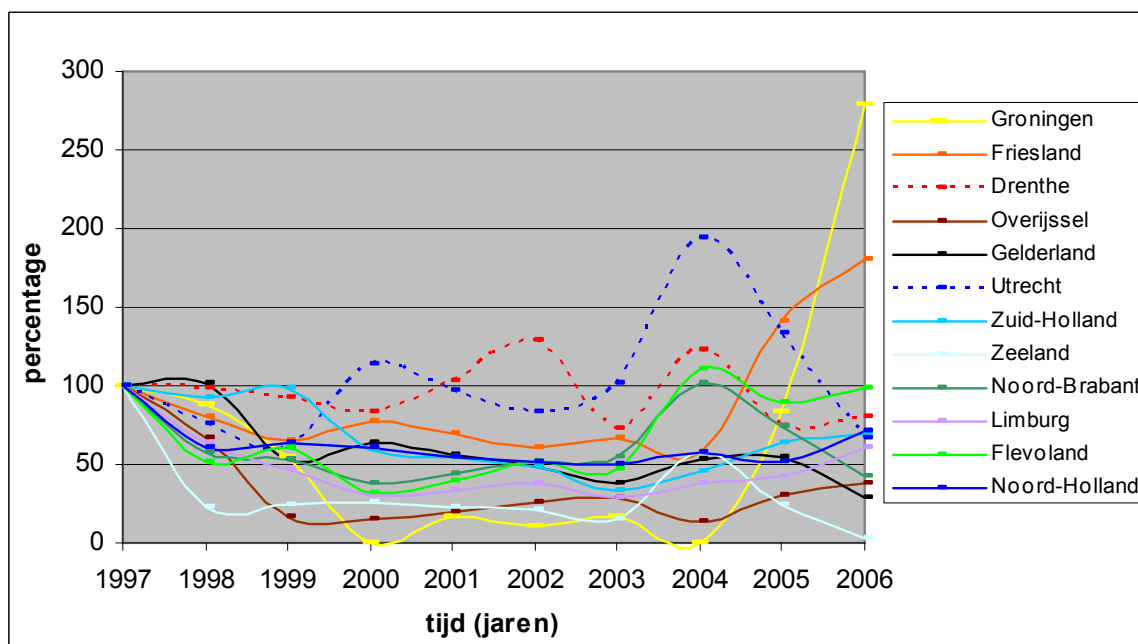
Het CBS heeft gegevens over de trend in de konijnenpopulatie in Gelderland. Deze gegevens zijn beschikbaar van 1997 t/m 2006. In de data is de konijnenpopulatie in het jaar 1997 gesteld op 100%. Zodoende kan vanaf 1997 inzicht verkregen worden in de percentages in toename of afname van de konijnenpopulatie. De gegevens zeggen echter alleen iets over de percentages, dus niet over daadwerkelijke aantallen.

In figuur 3.15 is de trend in de konijnenpopulatie te zien tussen de provincie Gelderland en Nederland. Vanaf 1997 is de konijnenpopulatie zowel in de provincie Gelderland als in Nederland sterk achteruitgegaan. Een duidelijk verschil in de afnemende trend tussen Gelderland en Nederland is echter niet te zien. Het ene jaar is de afname sterker in Gelderland, terwijl het in het andere jaar beter gesteld is met de populatie in Gelderland. Alleen in de jaren 1998, 2000 en 2006 is er een duidelijk verschil te zien in de populatie tussen Gelderland en Nederland. In Gelderland zat de populatie in 2006 op 29% ten opzichte van 1997 en in Nederland op 54%. Dit verschil is opgetreden in 2006, doordat in dat jaar de populatie in Nederland licht is gestegen en in Gelderland sterk is gedaald (CBS, 2007).

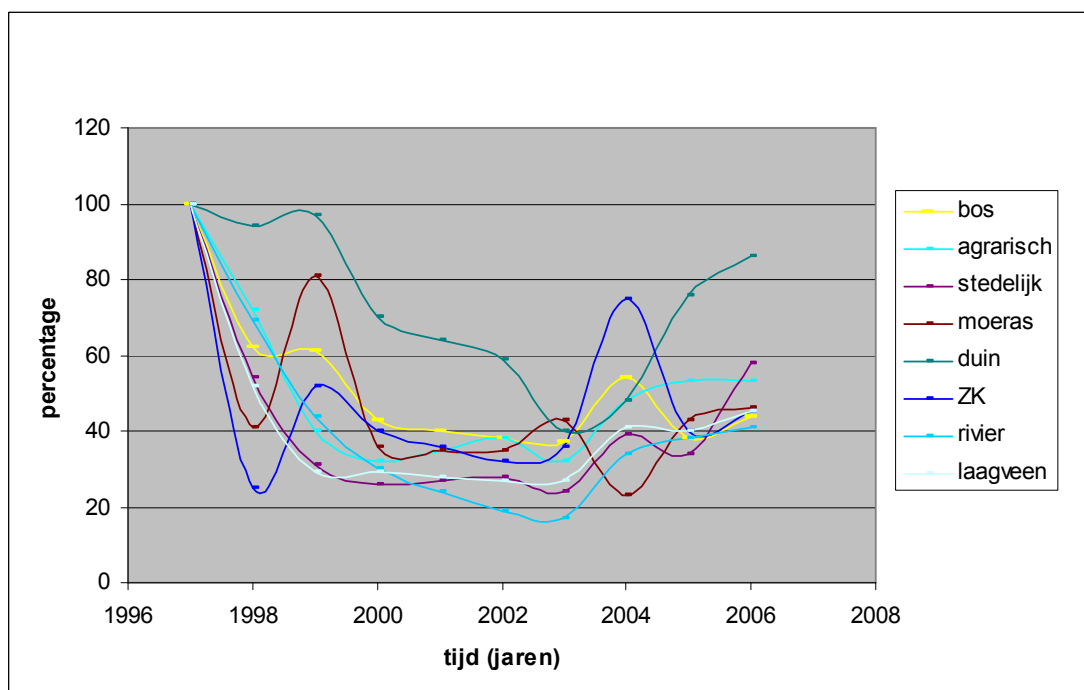
Figuur 3.15: Trend in populatie konijnen 1997 -2007 in Gelderland en heel Nederland
(Bron: CBS, 2007)

In figuur 3.16 is de trend in de konijnenpopulatie per provincie weergegeven. Ook hier is het jaar 1997 weer gesteld op 100%. Allereerst is opvallend dat het de laatste jaren vooral in de twee noordelijkste provincies (Groningen en Friesland) een stuk beter gaat met de populatie. In Gelderland is de populatie sterk achteruitgegaan sinds 1997. In 2006 zat de populatie op slechts 29% van de populatie in 1997. Hiermee is de populatie in Gelderland het op één na sterkst achteruitgegaan in Nederland, alleen in de provincie Zeeland is de daling nog sterker. Hier zit de populatie op 3% ten opzichte van 1997. In Gelderland is de konijnenpopulatie de afgelopen twee jaar blijven dalen, terwijl in veel andere provincies de konijnenpopulatie stijgt (CBS, 2007).

Figuur 3.16: Trend in populatie konijnen 1997 -2006 in de Nederlandse provincies
(Bron: CBS, 2007)

Figuur 3.17 geeft de trend in de konijnenpopulatie per biotoop weer van 1997 t/m 2006. In alle biotopen is de populatie in 2006 op een lager niveau dan in 1997. In duingebied en agrarisch gebied is de laatste jaren weer een sterk stijgende trend te zien. In stedelijk gebied is de populatie het afgelopen jaar sterk gestegen, zodat de toename in de trend in stedelijk gebied het laatste jaar zelfs iets hoger lag dan in het agrarisch gebied. De populatie in bosgebied is het laatste jaar licht gestegen, na een sterke afname in 2005. Ook de andere biotopen laten het laatste jaar (of jaren) een lichte stijging zien, deze blijft echter sterk achter bij de stijging in de biotopen ‘duin’, ‘stedelijk’, en ‘agrarisch’. De grafiek geeft geen informatie over de daadwerkelijke aantallen konijnen per biotoop (CBS, 2007).

Figuur 3.17: trend in populatie konijnen 1997 -2006 per biotoop. (Bron: CBS, 2007)

3.5.3 Ontheffingen per provincie

In deze paragraaf wordt het aantal aangevraagde en verleende ontheffingen per provincie met betrekking tot het bestrijden van overlast aan voetbalvelden door konijnen vermeld. De aantallen aangevraagde en verleende ontheffingen per jaar per provincie zijn overzichtelijk weergegeven in figuur 3.18 op pagina 33. Van enkele provincies zijn alleen de gegevens van 2007 bekend, terwijl van andere provincies de gegevens van de afgelopen twee of drie jaar bekend zijn. Van de provincies Limburg en Utrecht is geen informatie ontvangen, daarom zijn deze niet in de figuur weergegeven.

Zoals in het vorige hoofdstuk al vermeld is, zijn in de **provincie Gelderland** in het jaar 2007 (t/m 3 september) in totaal vijf aanvragen voor ontheffingen voor het bestrijden van konijnen op sportvelden aangevraagd. Deze zijn allemaal verleend. In het jaar 2006 zijn er vijf aanvragen ingediend, waarvan er drie zijn verleend, en in het jaar 2005 zijn er vier ontheffingen aangevraagd, waarvan er één is verleend.

In de **provincie Friesland** is in het jaar 2006 één ontheffing aangevraagd en verleend voor het bestrijden van konijnen op sportvelden. Deze ontheffing is verleend voor de bestrijding van konijnen met behulp van jachtvogels, fretten, buidels en het geweer. In 2005 en 2007 zijn geen ontheffingen aangevraagd.

De **provincie Groningen** heeft in de periode 2004 t/m 2007 geen aanvragen gehad of ontheffingen afgegeven voor het bestrijden van schade door konijnen op sportvelden.

In de **provincie Drenthe** zijn in het jaar 2005 drie ontheffingen aangevraagd voor het bestrijden van konijnen op sportvelden. Alle ontheffingen zijn verleend. In 2006 is één ontheffing aangevraagd, welke ook is verleend. In het jaar 2007 (t/m 28 september) zijn vier ontheffingen aangevraagd en verleend.

Voor de **provincie Overijssel** is bekend dat in 2005 vijf ontheffingen aangevraagd zijn voor het bestrijden van schade door konijnen aan sportvelden. In 2006 zijn er twee ontheffingen aangevraagd. Zowel alle ontheffingen in 2005 als in 2006 zijn verleend. In 2007 zijn geen ontheffingen aangevraagd of verleend.

De **provincie Flevoland** heeft in de jaren 2005 t/m 2007 geen ontheffingen voor het bestrijden van konijnen op sportvelden aangevraagd of verleend.

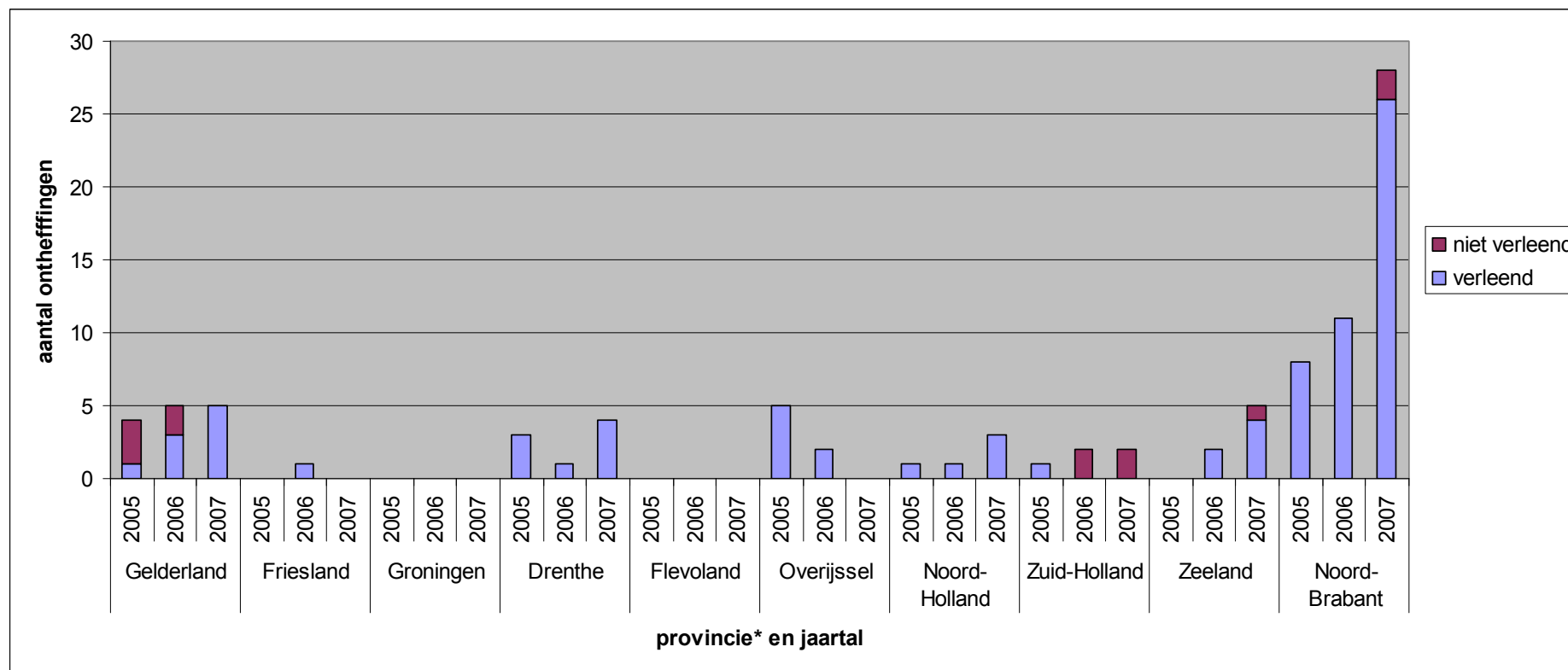
In de provincie **Noord-Holland** is in het jaar 2005 één ontheffing voor het bestrijden van konijnenschade aan sportvelden ter voorkoming van letselschade verleend. De ontheffing is afgegeven voor het jagen met geweer en hond. In 2006 is één ontheffing verleend, ook deze is weer afgegeven voor het jagen met geweer en hond. In 2007 zijn drie ontheffingen verleend, bij alle drie is de ontheffing verleend voor het jagen met geweer en hond. In alle gevallen betreft het schade door graafschade.

In 2005 heeft de **provincie Zuid-Holland** één ontheffing voor het doden van konijnen op voetbalvereniging WFB in de gemeente Ouddorp aangevraagd en verleend. In het jaar 2006 zijn twee ontheffingen voor het bestrijden van schade op sportvelden aangevraagd, welke geen van beide verleend is. Eén aanvraag is niet verleend omdat de verstrekte informatie onvoldoende was en één ontheffing is geweigerd. In het jaar 2007 (t/m juli 2007) zijn ook 2 ontheffingen aangevraagd. Geen van de aangevraagde ontheffingen is verleend. Eén is geweigerd omdat de verstrekte informatie te summier was, ook na de vraag om aanvullende

informatie. Bij één ontheffing is om nadere informatie gevraagd, de aanvraag was bij het verkrijgen van de informatie van de provincie nog in behandeling.

In de **provincie Zeeland** zijn in 2005 geen ontheffingen voor het bestrijden van konijnen op sportvelden aangevraagd c.q. verleend. In 2006 zijn twee ontheffingen aangevraagd, welke beide zijn verleend. Eén ontheffing is verleend voor het gebruik van fret en buidel (buiten de geopende jachtperiode) en de ander voor het gebruik van het geweer binnen de bebouwde kom. Voor het jaar 2007 zijn er vijf ontheffingen aangevraagd. Hiervan zijn er vier verleend. De ontheffingen zijn verleend voor het gebruik van het geweer binnen de bebouwde kom. Eén ontheffing is niet verleend omdat de noodzakelijke gegevens ontbraken om de ontheffing af te kunnen geven.

De **provincie Noord-Brabant** heeft in de afgelopen 3 jaar de meeste ontheffingen aangevraagd en verleend. In 2005 zijn acht ontheffingen voor het bestrijden van schade door konijnen aan sportvelden aangevraagd. Alle aangevraagde ontheffingen zijn verleend. In 2006 zijn er elf ontheffingen aangevraagd, welke tevens alle zijn verleend. In 2007 (t/m 20 augustus) zijn er 28 aanvragen voor ontheffingen voor schade aan sportvelden ingediend, 26 hiervan zijn er verleend. Eén ontheffing is niet verleend omdat er andere bevredigende oplossingen waren en omdat er wel sprake was van schade, maar niet van ernstige schade. De andere ontheffing is niet verleend omdat deze niet ingediend is door de grondgebruiker (in dit geval de gemeente), maar door een ander persoon. De gemeente had de aanvraag moeten indienen.

Figuur 3.18: aantal aangevraagde en verleende ontheffingen per provincie in de jaren 2005, 2006 en 2007.

3.5.4 Vergelijking Gelderland met overige provincies

Aan de hand van het aantal aangevraagde ontheffingen lijkt het probleem met betrekking tot schade veroorzaakt door konijnen op voetbalvelden het grootst in de provincies Noord-Brabant en Gelderland. Vooral Noord-Brabant springt eruit in vergelijking met de overige provincies. In 2007 zijn hier 28 ontheffingsaanvragen ingediend waarvan er 26 zijn verleend. Dit is beduidend meer dan in alle andere provincies bij elkaar. In de overige provincies zijn slechts enkele ontheffingen aangevraagd, in twee provincies zijn zelfs helemaal geen ontheffingen aangevraagd. Wat opvalt is dat in de twee provincies met de meeste ontheffingsaanvragen de populatie konijnen sterk achteruitgegaan is, terwijl in provincies met een hogere konijnenpopulatie veel minder ontheffingen worden aangevraagd. In de twee provincies waar de populatie de afgelopen twee jaar sterk is gestegen, Groningen en Friesland, zijn bijna geen ontheffingen aangevraagd. Hierbij moet echter vermeld worden dat hieruit niet geconcludeerd kan worden dat het gehele probleem met schade aan voetbalvelden door konijnen in Noord-Brabant en Gelderland groter is dan in de overige provincies. Het aantal ontheffingen kan namelijk maar een beperkte maatstaaf zijn voor de grootte van het probleem.

4 Discussie

4.1 Soorten schade en hun gevolgen

Er worden vier soorten schade genoemd die veroorzaakt worden door konijnen. Dit zijn graafschade, vraatschade, schade door urine en schade door uitwerpselen. Uit de antwoorden die in de enquêtes gegeven zijn, kan opgemaakt worden dat graafschade de meeste overlast veroorzaakt en dat de drie andere soorten veel minder voorkomen en minder ernstige gevolgen met zich meebrengen. Graafschade is daarom de belangrijkste vorm van schade door konijnen. Verder geven voetbalverenigingen regelmatig aan dat meer schade wordt veroorzaakt door engerlingen en mollen dan door konijnen. Engerlingen zijn larven van kevers en voeden zich met de wortels van graszoden. Hierdoor komen grasmatten los te liggen en raken deze beschadigd. Ook trekken de larven vogels aan die ook weer voor overlast zorgen (*Grashof graszoden, 2007*). Tot slot brengt de Faunabescherming in hun zienswijze bij het “besluit faunabeheerplan Noord – Brabant” naar voren dat konijnenschade in het niet valt bij de grootschalige beschadigingen die sporters zelf aanbrengen aan de grasmat (*Stichting Faunabeheereenheid Noord – Brabant, 2007b*).

4.2 Maatregelen

Door middel van een literatuuronderzoek is getracht een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de maatregelen die genomen kunnen worden om konijnenschade tegen te gaan of konijnen die schade aanbrengen te bestrijden. Veel maatregelen om konijnen te bestrijden worden niet gedocumenteerd maar doorgegeven via sociale netwerken. In sommige gevallen zijn deze maatregelen te achterhalen maar vaak blijven deze onbereikbaar door middel van een literatuurstudie. De maatregelen die in dit rapport staan opgesomd geven dus geen volledig overzicht van alle beschikbare maatregelen.

Om een beter inzicht te krijgen in de kwaliteit van de maatregelen zijn er een aantal toetsingscriteria opgezet. Het verspreiden van ziekten (onofficiële maatregel) onder een populatie konijnen die schade aanbrengt op voetbalvelden is niet opgenomen in de maatregelen tabel omdat het volgens de wet niet toegestaan is. De toetsingscriteria (effectiviteit, kostenefficiëntie, arbeidsintensiviteit en publieke opinie) zijn over het algemeen de bepalende factoren voor het succes van een maatregel. Het uiteindelijke resultaat van een uitgevoerde maatregel zal echter afhangen van de situatie (ligging, structuur van bosschages, het buiten of binnen de bebouwde kom liggen van een vereniging, etc.) op de voetbalvelden die meestal uniek is per sportvereniging en -park. In sommige situaties kunnen bepaalde maatregelen voordelen hebben boven anderen. Wanneer bijvoorbeeld een voetbalvereniging binnen de bebouwde kom ligt en er wordt getwijfeld tussen fretteren en jacht met geweer (of geweer en kunstlicht) moet er voor de laatste optie een ontheffing aangevraagd worden wat veel tijd kan kosten. Een ander voorbeeld is dat van een voetbalvereniging waarvan de velden zijn omringd (of gedeelte) door sloten. Om deze velden af te sluiten voor konijnen is dan alleen afrastering van de gedeelten die niet omringd zijn door sloten nodig.

Volgens de faunabescherming is het doden van konijnen niet effectief. Door bestrijding zou het aantal niet afnemen maar komen er steeds nieuwe individuen bij. Mogelijk heeft afschot zelfs een hogere aanwas tot gevolg (*Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007b*).

Tot slot heeft bij het toetsen van de maatregelen aan de opgestelde criteria subjectiviteit een rol gespeeld. Hierdoor kunnen deze uitkomsten verschillen van andere informatie en meningen over deze maatregelen.

4.3 *Ontheffingen*

Wanneer er door een voetbalvereniging een ontheffing wordt aangevraagd is er vaak al veel geprobeerd om de overlast van schade door konijnen te beperken. Dit heeft ook weer te maken met het hoge aantal ontheffingen dat verleend wordt: de verenigingen zijn er vaak van op de hoogte dat ze eerst andere maatregelen geprobeerd moeten hebben voordat de ontheffing wordt verleend. Wanneer een ontheffing niet is verleend, is dit vaak gedaan omdat er niet genoeg maatregelen zijn genomen om de overlast te beperken.

De ontheffingen die bij de provincies worden aangevraagd en verleend, hebben betrekking op sportvelden en sportcomplexen, en niet alleen op voetbalvelden. Deze ontheffingen kunnen dus ook gelden voor andere sportvelden dan alleen voetbal. Het is helaas niet mogelijk om te achterhalen voor welke soort sportvelden de ontheffingen zijn aangevraagd en verleend. Het kan dus onverhoopt zijn dat er tussen de ontheffingen een paar ontheffingen aanwezig zijn die zijn afgegeven voor andere sportvelden dan voetbalvelden. Ook zijn de gegevens van de provincies Limburg en Utrecht niet verkregen, waardoor deze niet meegenomen konden worden bij de vergelijking. De vergelijking is hierdoor niet optimaal.

4.4 *Omvang schade en perceptie voetbalverenigingen*

Bij het maken van de enquête is zoveel mogelijk rekening gehouden met het feit dat men over het algemeen niet veel tijd neemt of heeft om de enquêtes in te vullen. Daarom is getracht de enquête zo eenvoudig, duidelijk en overzichtelijk mogelijk te maken. Op deze manier is geprobeerd de respons zo hoog mogelijk te krijgen. Echter, na de enquêtes terug ontvangen te hebben bleek, ondanks de duidelijke uitleg, toch dat een deel van de verenigingen niet in staat was de enquête in te vullen waardoor we niet over alle gewenste gegevens konden beschikken. Het aantal enquêtes dat is terug ontvangen ligt net boven het minimum aantal enquêtes dat van tevoren is vastgesteld om representatieve uitspraken te kunnen doen. Een aantal van deze enquêtes was echter maar gedeeltelijk bruikbaar vanwege de hierboven beschreven omstandigheden. Hierdoor zal de betrouwbaarheid bij enkele uitkomsten lager zijn.

Verenigingen die last hebben van schade door konijnen zullen eerder geneigd zijn de enquête terug te sturen vanwege hun betrokkenheid bij dit probleem of het belang wat ze hebben bij de uitkomsten van het onderzoek. Dit betekent dat de gegevens met betrekking tot de verhoudingen tussen de verenigingen met en zonder schade vertekent kunnen zijn.

Na de enquêtes terug te hebben ontvangen bleek dat door verenigingen werd aangegeven dat er in 2007 zes ontheffingen waren aangevraagd en verleend terwijl er volgens de provincie Gelderland slecht vijf zijn aangevraagd en verleend. Wanneer alle enquêtes terug zouden worden gestuurd, zou het aantal ontheffingen verleend volgens de voetbalverenigingen dus nog hoger liggen. De ontheffingen uitgegeven door de provincie Gelderland en de ontheffingen welke, door voetbalverenigingen, zijn aangegeven te zijn verleend komen dus niet overeen. Hierdoor kan gesteld worden dat het hier niet om dezelfde verleende ontheffingen gaat.

Veel ontheffingen zijn voor meerdere sportcomplexen afgegeven. Op veel van deze sportcomplexen spelen meestal meerdere verenigingen. Om de betrouwbaarheid en significantie van de gegevens te testen zullen de gegevens in SPSS ingevoerd moeten worden. Hiervoor waren echter niet genoeg tijd en gegevens beschikbaar.

Tot slot gaven de verenigingen bij de effectiviteit van de maatregelen aan dat dieronvriendelijke maatregelen (zoals jagen) effectiever zijn dan diervriendelijke maatregelen (zoals het vangen en elders loslaten van de konijnen en rasters). Dit kan echter een vertekend beeld geven door het feit dat men eerder is geneigd om dieronvriendelijke maatregelen als succesvol aan te merken. Bij deze maatregelen ziet men de resultaten met eigen ogen door

het zien van dode dieren of de aantallen die gedood zijn. Deze concrete acties ziet men misschien minder bij diervriendelijke methodes.

4.5 *Relatie situatie Gelderland met Nederland*

Ondanks de expliciete vermelding bij de provincies en Faunabeheereenheden (FBE's) om zowel de verleende als de niet verleende ontheffingen te verkrijgen, kan het zijn dat enkele niet verleende ontheffingen toch niet bij ons bekend zijn. Een aantal provincies heeft expliciet vermeld dat alle aangevraagde ontheffingen verleend zijn, maar bij enkele is dit wat minder duidelijk. Daarom kan het zo zijn dat van enkele provincies toch niet alle aangevraagde ontheffingen bekend zijn, waardoor de vergelijking niet optimaal is. Wanneer dit echter al het geval is, gaat het hoogstens om een klein aantal.

Bij de vergelijking tussen Gelderland en Nederland is niet alleen gekeken naar het aantal ontheffingen, maar ook naar de trend in de konijnenpopulatie per provincie in de jaren 1997 t/m 2006. In provincies waar de konijnenpopulatie gestegen is of nauwelijks is gedaald, zijn weinig ontheffingsaanvragen ingediend. In provincies met een sterke daling in de konijnenpopulatie zijn in de meeste gevallen meer ontheffingen aangevraagd. Aan de hand van het aantal ontheffingen dat is aangevraagd om konijnen op voetbalvelden te kunnen bestrijden is het echter niet mogelijk om conclusies te trekken. Er kan niet geconcludeerd worden dat het gehele probleem met schade aan voetbalvelden door konijnen in de provincies met de meeste ontheffingsaanvragen groter is dan in de andere provincies. Het aantal ontheffingen kan maar een beperkte maatstaaf zijn voor de grootte van het probleem. Ook in provincies waar geen of bijna geen ontheffingen worden aangevraagd, kan het een ernstig probleem zijn. Het is mogelijk dat men niet weet waar een ontheffing aangevraagd moet worden, men geen zin heeft om moeite te doen om de ontheffing aan te vragen of men onderneemt andere maatregelen om de overlast te beperken.

Ook bij dit hoofdstuk geldt weer dat de ontheffingen die bij de provincies worden aangevraagd en verleend betrekking hebben op sportvelden en sportcomplexen, en niet alleen op voetbalvelden. Deze ontheffingen kunnen dus ook gelden voor andere sportvelden dan alleen voetbal. Het is helaas niet mogelijk om te achterhalen voor welke soort sportvelden de ontheffingen zijn aangevraagd en verleend. Het kan dus onverhoopt zijn dat er tussen de ontheffingen er een paar zitten die zijn afgegeven voor andere sportvelden dan voetbalvelden.

5 Conclusies en Aanbevelingen

5.1 Conclusies

Soorten schade

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat konijnen vier soorten schade aan voetbalvelden kunnen aanrichten: graafschade, vraatschade, schade door urine en schade door uitwerpselen. Van deze soorten schade is graafschade de belangrijkste. Uit de enquête blijkt dat graafschade het meeste voorkomt en de meeste overlast veroorzaakt, zowel materiële overlast als overlast in de vorm van blessures. Alle vier de soorten schade hebben ook financiële gevolgen (waarvan graafschade de meeste): velden kunnen onbespeelbaar verklaard worden en in het ergste geval kunnen spelers geblesseerd raken en kunnen boetes opgelegd worden vanwege de staat van het veld. Ook kunnen wedstrijden afgelast of verplaatst worden als gevolg van schade.

Maatregelen

Er zijn zowel diersparende als niet –diersparende maatregelen voorhanden om schade door konijnen tegen te gaan. Bij niet –diersparende maatregelen gaat het om het doden van konijnen, door bijvoorbeeld jachtgeweer en fretteren. Enkele voorbeelden van diersparende maatregelen zijn: konijnenwerende gaasrasters, geur en smaakstoffen en akoestische maatregelen. De niet –diersparende maatregelen bleken volgens de enquête het meest effectief te zijn. Aan de hand van vier criteria is bepaald welke maatregelen het beste zijn voor de voetbalverenigingen. Uit de toetsing aan deze vier criteria is naar voren gekomen dat de maatregel “verjagen van konijnen door honden” het beste is. Deze maatregel heeft lage kosten, lage arbeid, een redelijke effectiviteit en kan op steun rekenen van de publieke opinie. Er moet bij vermeld worden dat dit alleen geldt als er al een hekwerk rond het voetbalveld aanwezig is. Wanneer er nog geen hekken aanwezig zijn, dan zijn de arbeid en de kosten hoger. De maatregel “fret en buidel” komt als het beste naar voren bij de niet –diersparende maatregelen.

Ontheffingen

In totaal zijn er bij de provincie Gelderland 14 ontheffingen aangevraagd over de afgelopen 3 jaar. Hiervan zijn er 9 daadwerkelijk verleend. In de meeste gevallen wordt een ontheffing pas aangevraagd wanneer de schade zeer ernstig is. Bij velden die binnen de bebouwde kom gelegen zijn, dient altijd een ontheffing aangevraagd te worden wanneer de konijnen met geweer bestreden worden. Het gebruik van fret en buidel is in de bejaagbare periode binnen de bebouwde kom wel toegestaan. Voetbalvelden die buiten de bebouwde kom gelegen zijn en die deel uit maken van een bejaagbaar veld, hoeven alleen een ontheffing aan te vragen als zij gebruik willen maken van geweer en kunstlicht of wanneer zij de konijnen buiten de bejaagbare periode willen bestrijden.

Perceptie van voetbalverenigingen in Gelderland

33% van de voetbalverenigingen die de enquête hebben teruggestuurd geeft aan overlast te ondervinden van schade veroorzaakt door konijnen. Van deze verenigingen met overlast geeft 73% aan dat zij deze overlast ervaren als ernstig tot zeer ernstig. 33% geeft aan dat de problemen met betrekking tot de schade dit jaar zijn toegenomen in vergelijking met voorgaande jaren. 67% van de voetbalverenigingen met schade geeft aan de afgelopen drie jaar last te hebben gehad van blessures als gevolg van schade aan velden. Hiervan geeft 47% aan dat zij in de afgelopen drie jaar 1-5 blessures hebben ondervonden als gevolg van schade door konijnen.

De meeste verenigingen die de enquête hebben teruggestuurd zijn binnen de bebouwde kom gelegen, maar de meeste overlast wordt ondervonden door verenigingen die buiten de bebouwde kom zijn gelegen. 33% van de verenigingen binnen de bebouwde kom geeft aan schade te ondervinden, terwijl 62% van de verenigingen buiten de bebouwde kom overlast heeft. 50% van de verenigingen die in agrarisch gebied liggen heeft last van schade, terwijl in bosrijk gebied 38% aangeeft schade te ondervinden. In stedelijk gebied geeft slechts 25% van de verenigingen aan dat zij schade hebben. Dit verschil tussen verenigingen die binnen en buiten de bebouwde kom liggen is opvallend. Het laatste jaar neemt de trend in de konijnenpopulatie namelijk juist meer toe in stedelijk gebied (binnen de bebouwde kom) dan in agrarisch gebied (buiten de bebouwde kom). Het zou dus te verwachten zijn dat de overlast binnen de bebouwde kom groter is dan erbuiten, wat echter niet het geval is.

Relatie situatie Gelderland met Nederland

In Gelderland worden, naast Noord –Brabant, meer ontheffingen aangevraagd in vergelijking met de rest van Nederland. Dit zou kunnen betekenen dat in deze provincies meer schade wordt ondervonden dan in de rest van Nederland, of dat het hier als een groter probleem wordt ervaren. Er kan echter niet geconcludeerd worden dat in de provincies met de meeste ontheffingen ook de meeste schade is, omdat veel meer factoren een rol spelen bij de aanvraag van ontheffingen. Om Temeer omdat in Gelderland en Noord –Brabant (waar dus veel ontheffingen worden aangevraagd) een afnemende trend is waar te nemen in de konijnenpopulatie. Dit terwijl in provincies waar weinig of zelfs geen ontheffingen aangevraagd worden (Groningen en Friesland), de trend in de konijnenpopulatie juist toenemend is. Er moet bij vermeld worden dat dit alleen inzicht geeft in de trend in de konijnenpopulatie, en dus niet in daadwerkelijke aantallen konijnen per provincie.

5.2 Aanbevelingen

Er bestaan verschillende mogelijkheden tot verder onderzoek naar schade door konijnen aan voetbalvelden of aanverwant gebied. Naar aanleiding van de resultaten van dit uitgevoerde onderzoek worden drie mogelijkheden beschreven.

1. Een eerste aanbeveling voor verder onderzoek is het uitvoeren van statistisch onderzoek naar de significantie van de resultaten uit de enquêtes. Hiermee kan inzicht worden verkregen in de betrouwbaarheid van deze uitkomsten en in hoeverre de respons van de voetbalverenigingen representatief is. Of is meer informatie van voetbalverenigingen gewenst?
2. Een andere mogelijkheid tot vervolgonderzoek betreft de overlast door konijnen in Noord-Brabant. Uit informatie van de provincies is gebleken dat in Noord-Brabant sprake is van extreem aantal (stijgende) ontheffingsaanvragen op de Flora en Faunawet ten opzichte van andere provincies. Vervolgonderzoek kan zich richten op de relatie tussen de hoeveelheid aanvragen en de mate van ondervonden overlast door konijnen en de oorzaken van deze mogelijke overlast ten opzichte van andere provincies.
3. Ten derde kan onderzoek worden uitgevoerd naar overlast bij voetbalverenigingen door andere diersoorten. Uit de resultaten van de enquête en telefonische informatie is gebleken dat voetbalverenigingen ook te maken hebben met schade aan de voetbalvelden door mollen. Deze schade blijkt zelfs als ernstiger ervaren te worden dan schade door konijnen. Vervolg onderzoek kan zich richten op schade veroorzaakt door dieren in het algemeen of een diersoort in het bijzonder.

Literatuur

Documenten en literatuur:

- Akkermans, R.W., 2006, *Konijnen in de stad Roermond*, Natuurhistorisch maandblad, januari 2006, jaargang 95/1.
- Bijlsma, R.G., 2004, *Long-term population trends of rabbits (Oryctolagus cuniculus) on Pleistocene sands in the central and northern Netherlands*, Lutra, 47 (1), 3-20.
- CBS, 2007, *Trend in konijnenpopulatie vanaf 1997 t/m 2006*, Excel-file. CBS, Den Haag.
- Drees, J.M. & Kuiper, D. 2006, *Overwinterende ganzen en smienten*
- Faunafonds, 2004, *Jaarverslag 2004*, Faunafonds, Dordrecht.
- Faunafonds, 2006, *Jaarverslag 2006*, Faunafonds, Dordrecht.
- Faunafonds, brief aan Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, *Advies konijn*, 6 augustus 2004.
- Friesch Dagblad, 2005, *Konijn doet het nog niet goed*, 2 september 2007
- Gedeputeerde Staten van Gelderland, 2005, *Flora en faunawet (ontheffingsaanvraag artikel 68)*, nummer 2005-010275, Arnhem.
- Gedeputeerde Staten van Gelderland, 2007, *Flora en faunawet art. 68*, nummer 2007-011753, Arnhem.
- Gemeente Venlo, 2007a, *Besluit ontheffing konijnenoverlast op sportvelden in Venlo*.
- Gemeente Venlo, 2007b, *Ontheffing konijnenoverlast op sportvelden in Venlo*.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), 1998, *Flora- en Faunawet*, Ministerie van LNV, 's-Gravenhage.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), 2000, *Jachtbesluit*. Ministerie van LNV, 's-Gravenhage.
- Oord, J.G., 2002, *Handboek Faunaschade*, Faunafonds, Dordrecht.
- Provincie Noord-Holland, 2006, *Beleidsnotitie Flora- en Faunawet*.
- Siebenga, S., 2002, *Een schaars goed maar ook talrijk Konijnen*. De jager, 18 –2002.
- Simons, C., 2003, *Het wachten bij DWV is op de familie Konijn*, Het Parool, 29 juli 2007.
- Stichting Faunabeheereenheid Fryslan, 2004, *Faunabeheerplan Fryslan*, opdrachtnemer: Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Stichting Faunabeheereenheid Groningen, 2004, *Faunabeheerplan provincie Groningen*, opdrachtnemer: Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007a, *Konijnen op sportvelden, beheerplan 2007-2011: deelplan van het faunabeheerplan*.
- Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant, 2007b, *Besluit aanvraag goedkeuring Faunabeheerdeelplan 'Konijnen op sportvelden'*.
- Stichting faunabeheereenheid Overijssel, 2004, *Faunabeheerplan Overijssel*, opdrachtnemer: Eelerwoude ingenieursbureau.
- Stichting Faunabeheereenheid Rivierenland, 2004, *Faunabeheerplan Rivierenland*, opdrachtnemer: Bureau Waardenburg, Culemborg.
- White, P.C.L., et al., 2005, *Questionnaires in Ecology: a review of past use and recommendations for the best practice*, Journal of applied ecology

Websites:

Birds@Work, 2007, *Konijnen*, <http://www.valkenieren.nl/konijnen.htm>

Dierenbescherming Nederland, 2007, *Over het konijn*,
<http://www.dierenbescherming.nl/content.php?gid=8&pid=11&sid=3>

KNJV, 2007, *Folder Flora- en Faunawet*, <http://www.knjv.nl/page.asp?id=538&menu=>

Grashof Graszoden, 2007, *Engerlingen/keverlarven*, <http://www.grashof.nl/HTML/engerling.htm>

FOK! Frontpage, 2007, *Tabasco houdt konijnen weg van de sla*, <http://frontpage.fok.nl/nieuws/46105>

Stichting de Fret, 2007, *Fretteren*, <http://fret.nl/onderwerp/15/fretteren.html>

Persoonlijke mededelingen:

Dekker, J., 14 september 2007, persoonlijke mededeling

Jong, J., de, 26 september 2007, persoonlijke mededeling

Bijlagen

Bijlage 1: Artikelen Flora –en faunawet en Jachtbesluit

Flora- en Faunawet, artikel 53

1. Het is verboden te jagen:
 - a. op wild waarop de jacht niet is geopend of in strijd met beperkingen waaronder krachtens artikel 46 de jacht is geopend;
 - b. met andere dan de tot jagen geoorloofde middelen, bedoeld in artikel 50, eerste lid;
 - c. met een geweer of een jachtvogel in een jachtveld dat niet voldoet aan de krachtens artikel 49 gestelde regels;
 - d. op zondagen, de nieuwjaarsdag, de tweede paas- en pinksterdag, de beide kerstdagen en de hemelvaartsdag;
 - e. op begraafplaatsen;
 - f. voor zonsopgang en na zonsondergang;
 - g. indien de grond met sneeuw is bedekt;
 - h. op wild dat zich ten gevolge van hoge waterstand ophoudt op hoog gelegen gedeelten van het terrein;
 - i. op wild voorzover dat zich bevindt in of in de nabijheid van wakken of bijten in het ijs;
 - j. op wild voorzover dat als gevolg van onvoldoende bevedering niet in staat is te vliegen;
 - k. op wild dat als gevolg van weersomstandigheden in uitgeputte toestand verkeert;
 - l. binnen een straal van 200 meter rond plaatsen waar voer of aas is of wordt verstrekt met als oogmerk wild te lokken;
 - m. met het geweer in de bebouwde kommen der gemeenten en in de onmiddellijk aan die kommen grenzende terreinen;
 - n. vanaf of vanuit een motorrijtuig dan wel een ander voertuig;
 - o. vanaf of vanuit een vaartuig;
 - p. vanuit een luchtvaartuig;
 - q. met een geweer binnen de afpalingkring van een geregistreerde eendenkooi;
 - r. voorzover bij of krachtens algemene maatregel van bestuur niet anders bepaald.
2. Bij algemene maatregel van bestuur kan de uitoefening van de jacht aan andere beperkingen dan bepaald in het eerste lid, worden gebonden voorzover dit noodzakelijk is ter uitvoering van internationale verplichtingen of bindende besluiten van organen van de Europese Unie of andere volkenrechtelijke organisaties, of indien dit noodzakelijk is in verband met de instandhouding van wild of de veiligheid.
3. Ieder, die door middel van een geregistreerde eendenkooi dieren, behorend tot soorten waarop met een eendenkooi mag worden gejaagd, heeft gevangen, is verplicht die dieren, tenzij zij na het vangen terstond worden gedood, onverwijld in vrijheid te stellen (LNV, 1998).

Vrijstelling op grond van artikel 65 van de Flora en Faunawet

In artikel 65 van de Flora- en Faunawet is bepaald dat beschermde inheemse diersoorten welke niet in hun voortbestaan worden bedreigd en welke in het hele land op grote schaal belangrijke schade aanrichten op een vrijstellingslijst gezet kunnen worden, zodat zij een deel van het jaar vrij bejaagbaar zijn. Voor deze soorten kan bij ministeriële regeling en provinciale verordening ook worden toegestaan dat de grondgebruiker deze diersoorten buiten de bejaagbare periode bestrijdt ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen indien er geen andere bevredigende oplossing is en er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Konijnen zijn bij Algemene Maatregel van Bestuur geplaatst op de landelijke vrijstellingslijst van 15 augustus tot 31 januari. Om schade aan gewassen te voorkomen, mogen konijnen in deze periode op het schadeperceel gedood worden (*Gedeputeerde Staten van Gelderland*, 2005).

Ontheffing op grond van artikel 68

Op grond van artikel 68 van de Flora- en Faunawet kunnen de provincies in de volgende gevallen ontheffing verlenen voor het bestrijden, doden, verontrusten, opsporen, bemachtigen en doden van beschermde inheemse diersoorten:

- In het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid;
- In het belang van de veiligheid van het vliegverkeer;
- Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren;
- Ter voorkoming van schade aan flora en fauna;
- En met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen belangen. Te weten:
 - a) De voorkoming en bestrijding van schade of belangrijke overlast veroorzaakt door steenmarters aan gebouwen of zich daarin of daarbij bevindende roerende zaken;
 - b) De voorkoming en bestrijding van schade veroorzaakt door vossen aan niet bedrijfsmatig gehouden vee;
 - c) De voorkoming en bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren, behorende tot de diersoorten edelhert, ree, damhert of wild zwijn;
 - d) De voorkoming of bestrijding van schade veroorzaakt door konijnen of vossen op sportvelden of industrieterreinen (*Gedeputeerde Staten van Gelderland*, 2005).

Jachtbesluit, artikel 10

1. Een jachtveld waarop het genot van de jacht met gebruikmaking van een geweer mag worden uitgeoefend, heeft een aaneengesloten oppervlakte van:
 - a) Ten minste 40 hectare per jachthouder waarop deze als zodanig bevoegd is te jagen en bovendien;
 - b) Ten minste zoveel maal 40 hectare als er behalve de onder a bedoelde jachthouder anderen dan jachtopzichters in datzelfde jachtveld bevoegd zijn te jagen uit hoofde van een schriftelijke toestemming als bedoeld in artikel 36, tweede lid, van de wet.
2. De afmetingen van een jachtveld als bedoeld in het eerste lid, zijn zodanig dat daarin een cirkel met een straal van ten minste 150 meter kan worden beschreven (LNV, 2000).

Jachtbesluit, artikel 11

1. Bij de berekening van de oppervlakte van een jachtveld, bedoeld in artikel 10, worden niet meegerekend:
 - a) Gronden die zijn gelegen op een afstand van meer dan 350 meter van het middelpunt van een cirkel met een straal van 150 meter die het dichtst bij die gronden binnen het jachtveld kan worden beschreven;
 - b) Gronden, die hoewel niet op een afstand van meer dan 350 meter van het in onderdeel a bedoelde middelpunt gelegen, van dat middelpunt uit in rechte lijn slechts bereikbaar zijn over grond die tot een ander jachtveld behoort;
 - c) Openbare, verharde verkeerswegen, niet zijnde grindwegen;
 - d) Begraafplaatsen, en;
 - e) Bebouwde kommen van de gemeenten en onmiddellijk aan die kommen grenzende terreinen.
2. Voor de toepassing van dit besluit worden als afzonderlijke jachtvelden beschouwd, ook indien op aangrenzende gronden dezelfde persoon of personen uit andere hoofde bevoegd zijn te jagen:
 - a) gronden als bedoeld in het eerste lid, onderdelen a en b;
 - b) delen van een jachtveld waarbij de verbinding tussen deze delen op enig punt smaller is dan 50 meter, of;
 - c) delen van een jachtveld die van elkaar worden gescheiden door een autosnelweg als bedoeld in artikel 1, onderdeel c, van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 of door een water breder dan 10 meter waarover zich het genot van de jacht niet uitstrekt (LNV, 2000).

Bijlage 2: Krantenartikel

Het wachten bij DWV is op de familie Konijn

CURT SIMONS

AMSTERDAM ñ De staat van de velden van DWV is slecht. Op zich is dat niets nieuws. Konijnen hebben het al jaren gemunt op het terrein in Amsterdam-Noord. Alleen hebben de knaagdieren er nu voor gekozen om er ook echt te gaan wonen.

Gevolg: drie van de vier velden zijn onbruikbaar. Het is maar de vraag of de eerste thuiswedstrijd in de competitie wel op Sportpark Elzenhagen kan worden gespeeld.

Een wanprestatie. Zo wordt op de website van DWV het werk genoemd dat stadsdeelwerken rayon Oost van het stadsdeel Noord deze zomer heeft geleverd. De dienst zou te laat met het inzaaien van de velden zijn begonnen en slecht onderhoud plegen. "Die uitspraken zijn voor rekening van de webredacteur," zegt DWV-voorzitter Ruud Molenmaker. "Feit is wel dat de staat van de velden dramatisch is. Daarvoor hoeft je geen grasdeskundige te zijn."

Waar Molenmaker zich vooral druk om maakt, is dat de konijnenplaag niet effectief wordt aangepakt. "Dat mag dan weer niet vanwege een bepaalde faunawet," zegt Molenmaker. "Dat krijg je dan te horen van een ambtenaar. Alleen: men is nu met vakantie."

Verantwoordelijk deelraadwethouder Bob Planting is inderdaad op vakantie, dus niet bereikbaar voor commentaar. Ook de andere leden van het dagelijks bestuur van het stadsdeel zijn of afwezig of zeggen te weinig van het onderwerp te weten. "Dat laatste verbaast me niet meer, het stadsdeel is echt een duiventil," zegt Molenmaker. "Volgende week heb ik weer een gesprek met een nieuwe man. Mag ik een paar uur in herhaling treden."

Door de ellende met de velden is het maar de vraag waar het DWV-toernooi (8 en 10 augustus) wordt gespeeld. "Zoals de zaken ervoor staan, kan alleen op het vierde veld worden gespeeld. Maar dat wil ik echt voorkomen."

Daarom heeft Molenmaker vandaag deskundigen van de KNVB over de vloer om de staat van de velden te beoordelen. "Ik hoop dat er snel iets aan kan worden gedaan. De leden betalen namelijk contributie om te voetballen. Of moet ik ze soms vragen geduld te hebben totdat de familie Konijn genoeg heeft van sportpark Elzenhagen?"

© Het Parool, 29-7-2003

Bijlage 3: Enquête

Enquête

Schade door konijnen aan voetbalvelden

In opdracht van het Faunafonds is onze studentengroep, in het kader van een vak aan de Wageningen Universiteit, bezig met een onderzoek naar schade aan voetbalvelden veroorzaakt door konijnen. Doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de omvang van het probleem en het vinden van (diervriendelijke) maatregelen om het probleem tegen te gaan. Deze maatregelen kunnen wellicht nuttig zijn voor uw vereniging. We willen u daarom vragen mee te werken aan een korte enquête.

Met behulp van de uitkomsten van het onderzoek hoopt het Faunafonds provincies beter te kunnen adviseren omtrent ontheffingsaanvragen en door middel van de gevonden maatregelen schade aan voetbal –en andere sportvelden op een effectieve wijze te voorkomen en tegen te gaan.

De enquête bestaat uit 23 vragen, waarvan 7 open vragen en 18 meerkeuze vragen. Het invullen zal zo'n 15 minuten van uw tijd in beslag nemen. Uw antwoorden worden vertrouwelijk behandeld en zullen anoniem in onze rapportage worden weergegeven.

De vragenlijst bestaat uit 4 delen:

- Vragen over de aangebrachte schade
- Vragen over ontheffingen die aangevraagd kunnen worden voor het afschieten van konijnen
- Vragen over maatregelen die genomen kunnen worden om het probleem tegen te gaan
- Algemene vragen

Alvast hartelijk bedankt voor uw tijd! Voor vragen kunt u contact opnemen met Vivian Maas vivian.maas@wur.nl

Deel 1. Schade door konijnen

Met behulp van de antwoorden op onderstaande vragen wordt in de eerste plaats getracht een beeld te krijgen van soorten schade en hun gevolgen. In de tweede plaats kunnen de antwoorden inzicht verschaffen in de omvang van het probleem: wordt de schade aan velden door veel voetbalverenigingen ervaren als een groot probleem of hebben maar enkele verenigingen er last van?

Vraag 1:

Heeft uw vereniging de afgelopen 3 jaar te maken gehad met schade aan de velden aangebracht door konijnen? ☐ Ja ☐ Nee

Zo ja, ga door naar vraag 2.

Zo nee, ga door naar deel 4 van de enquête: algemene vragen. Daarna bent u klaar.

Vraag 2:

Hoe vaak wordt er door uw vereniging gecontroleerd op schade aan de velden?

- ☐ elke dag
- ☐ 1 keer in de week
- ☐ 1 keer per maand
- ☐ anders, namelijk.....

Vraag 3:

Hoe vaak wordt bij zo'n controle ook daadwerkelijke schade aangetroffen?

- ☐ iedere controle
- ☐ twee derde van de controles
- ☐ helft van de controles
- ☐ anders, namelijk.....

Vraag 4:

Wat voor soort schade brengen de konijnen aan? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ *graafschade*
- ☐ *vraatschade*
- ☐ *schade door urine*
- ☐ *schade door uitwerpselen*
- ☐ *anders, namelijk.....*

Vraag 5:

Met welke gevolgen van deze schade heeft uw vereniging de afgelopen 3 jaar te maken gehad? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ *blessures bij sporters*
- ☐ *verzakkingen in en rondom het veld*
- ☐ *schade aan grasmatten*
- ☐ *aflassen / verplaatsen van wedstrijden door schade*
- ☐ *anders, namelijk.....*

Vraag 6:

Hoeveel leden van uw vereniging hebben de afgelopen 3 jaar blessures opgelopen als gevolg van schade door konijnen?

- ☐ *0*
- ☐ *1-5*
- ☐ *5-10*
- ☐ *meer dan 10*

Vraag 7:

Kunt u een schatting geven van de omvang van de schade uitgedrukt in euro's per jaar?

Euro's:.....

Vraag 8:

Is de schade aan velden door konijnen dit jaar (vergeleken met vorige jaren) toegenomen, gelijk gebleven of verminderd?

- ☐ *toegenomen*
- ☐ *gelijk gebleven*
- ☐ *verminderd*

Vraag 9:

Hoe ervaren u en uw vereniging het probleem?

- ☐ *niet ernstig*
- ☐ *ernstig*
- ☐ *zeer ernstig*

Deel 2. Ontheffingen

Het konijn staat op de landelijke vrijstellingslijst en mag van 15 augustus tot en met 31 januari vrij bejaagd worden. Tijdens deze periode mag echter geen gebruik worden gemaakt van een jachtgeweer (eventueel in combinatie met kunstlicht) om konijnen binnen de bebouwde kom af te schieten. Ook de inzet van jachtvogels en het gebruik van fretten en buidels binnen de bebouwde kom valt niet onder de vrijstellingsregeling. Wanneer verenigingen, gelegen binnen de bebouwde kom, toch gebruik willen maken van deze middelen behoren zij bij de provincie een ontheffing aan te vragen. De provincie besluit of de ontheffing verleend wordt.

Vraag 10:

Was het bij u bekend dat deze ontheffingen aangevraagd kunnen worden?

☐ Ja ☐ Nee

Zo nee, ga door naar deel 3 van de enquête: maatregelen.

Vraag 11:

Heeft uw vereniging de afgelopen 3 jaar een ontheffing aangevraagd voor het bejagen van konijnen op het terrein?

☐ Ja ☐ Nee

Zo ja, welke jaren?

Zo nee, ga door naar vraag 13.

Vraag 12:

In welke jaren werden de door u aangevraagde ontheffing(en) verleend?

.....

Ga door naar deel 3 van de enquête: maatregelen

Vraag 13:

Waarom bent u NIET overgegaan tot het aanvragen van een ontheffing?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ duurt allemaal te lang vanwege de bureaucratie
- ☐ hebben zelf een oplossing gevonden
- ☐ de schade en gevolgen waren niet ernstig genoeg
- ☐ anders, namelijk.....

Deel 3. Maatregelen

Er bestaan verschillende manieren waarop konijnen van sportvelden verwijderd kunnen worden. Er zijn maatregelen waarbij konijnen gedood worden, maar ook maatregelen waarbij konijnen slechts verjaagd worden. Vaak echter, is het laatste maar een tijdelijke oplossing. Met behulp van onderstaande vragen willen we te weten komen wat zoal geprobeerd wordt om schade te voorkomen en te bestrijden.

Vraag 14:

Heeft uw vereniging de afgelopen 3 jaar getracht maatregelen te nemen tegen schade door konijnen?

☐ Ja ☐ Nee

Zo nee, ga door naar vraag 16.

Zo ja, welke maatregelen waren dit? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ velden afsluiten door middel van gaasrasters
- ☐ bejaging door middel van geweer en kunstlicht
- ☐ bejaging met fret en buidel
- ☐ bejaging met jachtvogels
- ☐ konijnen vangen en ergens anders loslaten
- ☐ anders, namelijk.....

Vraag 15:

Welke van deze maatregelen waren effectief? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ *velden afsluiten door middel van gaasrasters*
- ☐ *bejaging door middel van geweer en kunstlicht*
- ☐ *bejaging met fret en buidel*
- ☐ *bejaging met jachtvogels*
- ☐ *konijnen vangen en ergens anders loslaten*
- ☐ *anders, namelijk.....*

Vraag 16:

Wat zou er, naast bovengenoemde maatregelen, nog meer gedaan kunnen worden om schade veroorzaakt door konijnen tegen te gaan?

.....

.....

.....

.....

.....

Deel 4. Algemene vragen

Tot slot nog enkele algemene vragen over uw vereniging.

Vraag 17:

Wat is de naam van uw vereniging?

.....

Vraag 18:

Hoeveel leden telt uw vereniging?

.....

Vraag 19:

Hoeveel hectare beslaan de voetbalvelden van uw vereniging?

.....

Vraag 20:

Liggen de velden van uw vereniging binnen of buiten de bebouwde kom?

- ☐ *binnen bebouwde kom*
- ☐ *buiten bebouwde kom*

Vraag 21:

In wat voor gebied liggen de velden van uw vereniging?

- ☐ *bosrijk gebied*
- ☐ *stedelijk gebied*
- ☐ *industrie gebied*
- ☐ *agrarisch gebied*
- ☐ *anders, namelijk.....*

Vraag 22:

Zijn de velden van uw vereniging bedekt met kunstgras, echt gras of beiden?

- ☐ *alleen kunstgras*
- ☐ *alleen echt gras*
- ☐ *beide*

Vraag 23:

Kunt u een schatting geven van het aantal konijnen dat zich op het terrein van uw vereniging bevindt?

.....

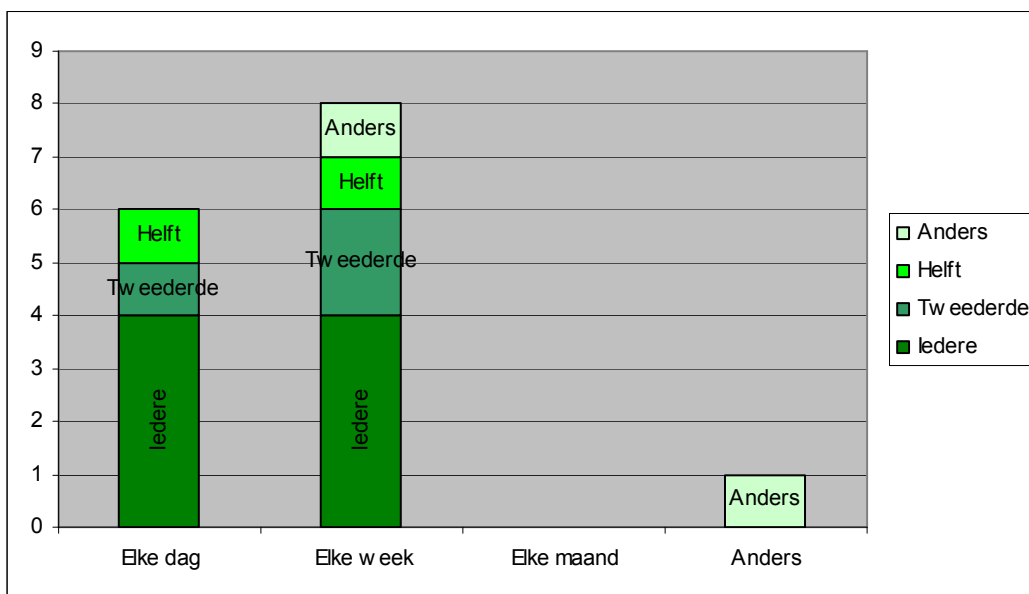
Hieronder kunt u eventuele opmerkingen kwijt.

Opmerkingen

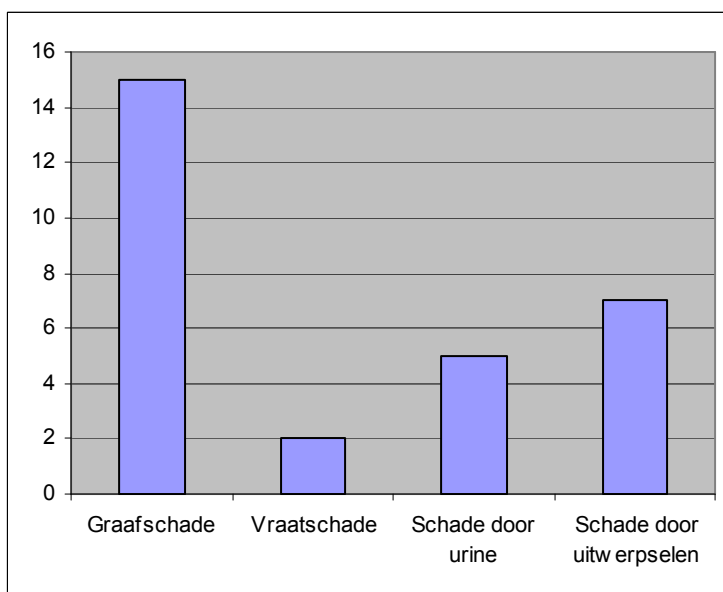
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hartelijk bedankt!

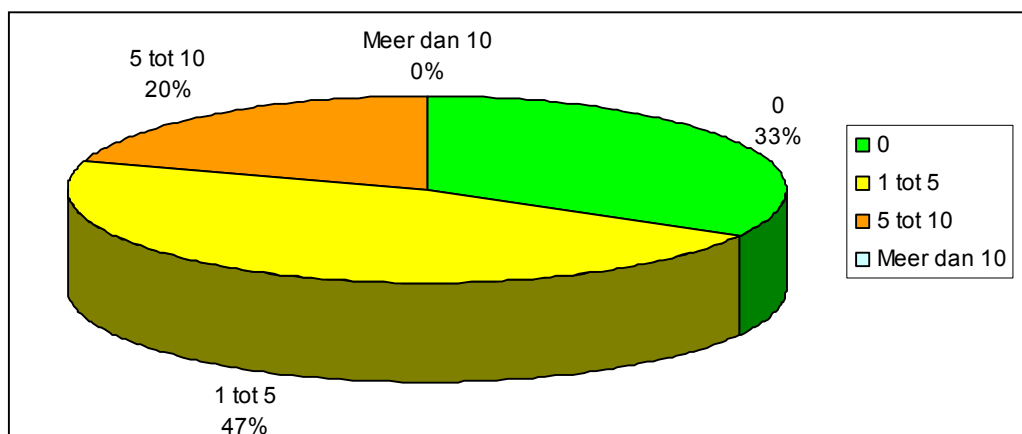
Bijlage 4: Figuren perceptie voetbalverenigingen

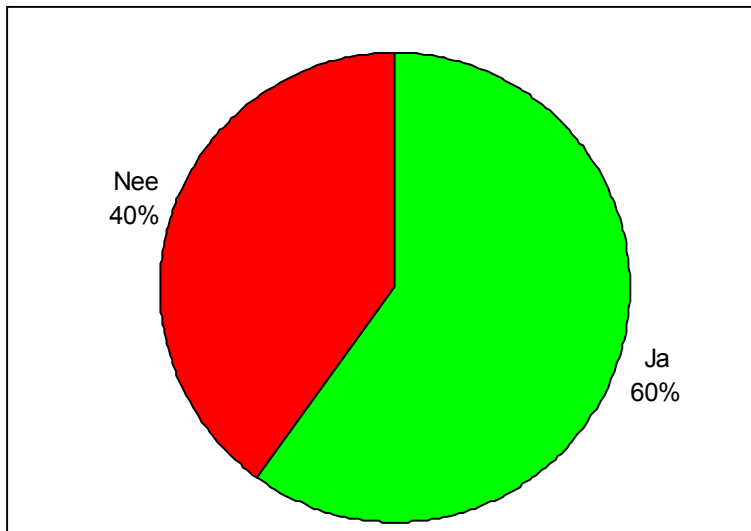
Figuur 1: controle van schade en hoe vaak er schade wordt aangetroffen

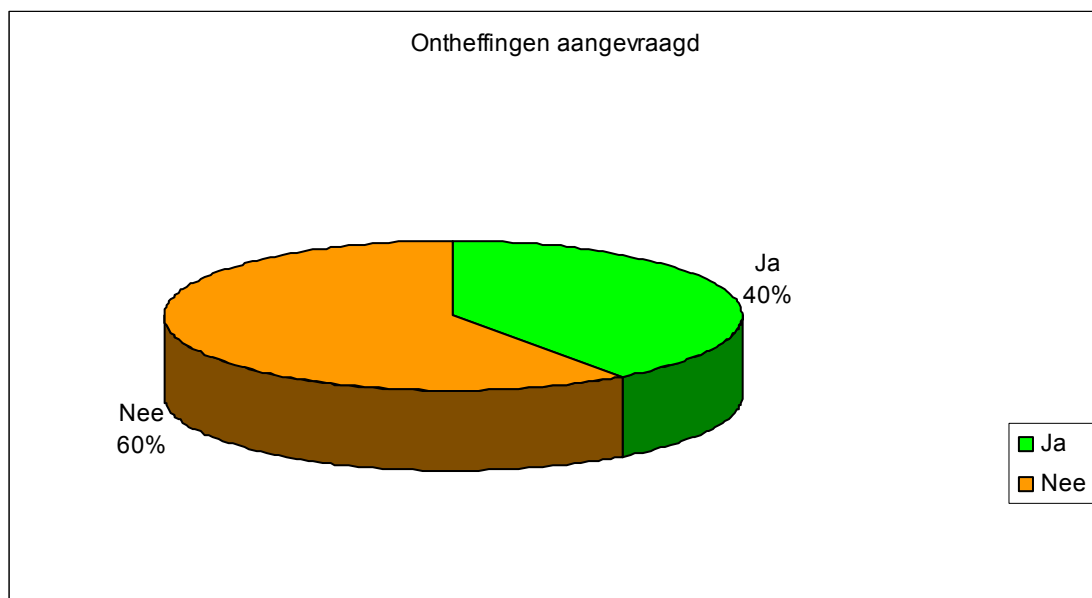
Figuur 2: soorten schade door konijnen

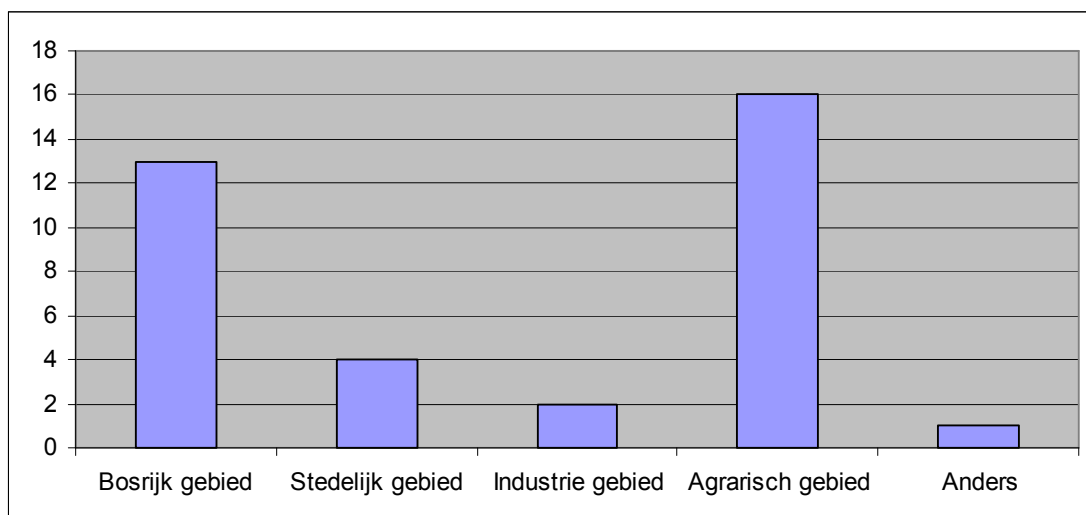
Figuur 3: aantal blessures als gevolg van konijnschade in de afgelopen 3 jaar

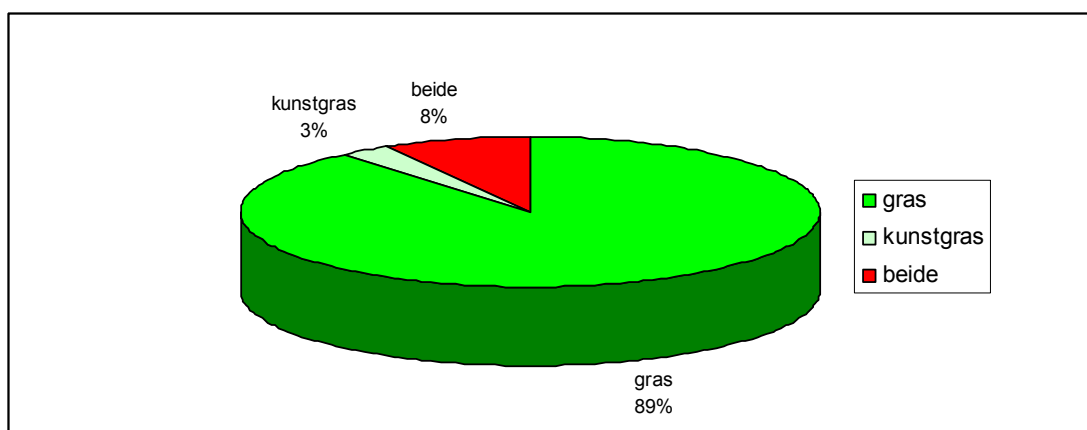
Figuur 4: kennis van mogelijkheid tot aanvragen ontheffing

Figuur 5: verenigingen die wel of geen ontheffing aanvragen

Figuur 6: ligging voetbalverenigingen

Figuur 7: soort gras op velden